

Alte Drucke

LEXICON || THEOLOGICVM || COMPLECTENS || VOCABVLORVM DESCRIPTIONES, || Diffinitiones & interpretationes, omnibus sacræ Theologiæ stu-||diosis, ac ...

Altenstaig, Johann

Venetiis, [1579/1580]

De litera O.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150260

ee sacramenti, aliqua tamen accidentalia
desunt, scilicet, perfectio significationis.
Sunt & nuptiæ spirituales, scilicet, coiun-
ctio Christi cum ecclesia, quæ hic in via
inchoantur, & in patria consummantur.
Vel inchoatæ, quando vniuit naturam
humanam cum diuina in vtero virgini-
li in opere incarnationis. Sunt & nuptiæ
Christi ad hominem, quæ inchoantur p
fidē & baptisma, ratificantur per charita-
tē, cōsummantur per gloriā. De hoc legere
potes plura apud Gab. ser. 1. dominicæ.
20. & par. 1. ser. facto Constantiæ, in die
S. Antonij. Et parte. 3. ponit plura genera
spiritualium nuptiarum, tract. de Cātico
rū originali ratione, & tract. 3. de cāti-
cis & solatio. Tomo. 2. Et Iac. de Valen.
Psal. 44. ait: Tres nuptiæ leguntur in scri-
pturā, quas pater fecit filio suo. Primò
fuerunt nuptiæ incarnationis, in quibus
verbū vniuit sibi hominē in vnitatē sup-
positū. De quibus Ioan. 1. dicitur: Verbū
caro factum est, & Matt. 22. Simile est re-
gnum celorum homini regi qui fecit nu-
ptias filio suo, &c. Secundæ fuerunt nu-
ptiæ reconciliationis: in quibus Christus
vniuit sibi totā ecclesiā in vnitatē mysti-
cā. Tertiæ nuptiæ fuerunt glorificationis:
quæ factæ sūt in die resurrectionis, vbi Chri-
stus recuperavit corpus gloriosū. Quæ p
ficientur nobis in die resurrectionis: vbi
nos resurgemus induti stola gloriæ, de
quibus Apost. 2. Gaudete & exultate, quo-
niam venerunt nuptiæ agni: & spōsa or-
nauit se, de hoc latius scribit Iac. Valen.

NUTRITIO est duplex, secundum dominū
Cardinalem Cameracen. quæst. 6. art. 3. in
fine, libro 4. Vna propriè dicta, quæ est
per conuersionem alimenti in rem alen-
dam, ita quod ex illa fiat restauratio rei
deperditæ: sic capiendō species sacramen-
tales nō nutriunt. Alio mō vocatur nu-
tritio quæcumque reductio membrorū
animalis ad statum priorē secundū qua-
litates, & sic potest homo nutriri ex ho-
stis consecratis, quia talis hostia habet
actionē naturālē in mēbra hominis, qua
lē haberet nō cōsecrata: ideo simili modo
potest reducere cōplexionē lapsā ad sta-
tum naturalem, saltem secundum quali-
tates, qualiter quæcūque alia non conse-
crata, licet nō possūt conuerti in materia

membri animalis. Hæc Aliacensis. Et dis-
ferunt nutritio & resectio, vt scribit Bau-
lefer. di. 12. q. 6. li. 4. Resectio enim alimē-
ti sumptio est ad replendum loca euacua-
ta per digestionem. Nutritio insequitur
resectionem, quia est alimenti in aliū cō-
uersio per virtutem digestiuam.

De litera O.

EST INTERIECTIO affe-
ctum significans. Nulla au-
tem pars orationis effica-
cior est ad mouendos, affe-
ctus quā interiectio, tra-
dente Hugone, & experientia teste. vt &
scribit Ger. par. 3. super Canticum cāti-
corum in psalmate. x. Vnde qualibet pe-
titione orationis dominicæ cum suspira-
tione interiectiua dici solet à quibusdā
vt O Pater. O noster, O qui es in cælis. De
quo vide Ger. sibi.

OBVRATIO potest capi dupliciter, sicut cō-
muniter dicunt doctores, & scribit domi-
nus Cardinalis Cameracensis q. 12. arti-
culo. 2. libr. 1. Vno modo pro ipsa repro-
batione. Alio modo pro obstinatione mē-
tis in peccato, & sic non est reprobatio,
sed potius sequela eius: quia ille cui De-
us non vult misereri, & gratiam cōferre, à
peccato non confurgit. Similiter constat
quod iustificatio non est prædestinatio,
sed prædestinationis effectus. Et August.
83. q. 68. accipit obdurationē, secūdo mo-
do, cum ait: Proorsus, cuius vult miseretur
& quē vult indurat. sicut patet per exem-
plum Pharaonis, quod ibidem introdu-
cit. Et Magist. dist. 41. li. 1. Si meritū quæ-
rimus obdurationis & misericordiæ: ob-
durationis inueniemus, misericordiæ nō
inuenimus, accipit ibi Magister obdura-
tionē primo modo, s. pro æterna repro-
batione, sed pro temporali obstinatione
cordis: cuius meritū est frequenter præce-
dens peccatū, sicut patet in Pharaone: ga-
sicut dicit Augustinus, vbi supra. Propter
crudelitatem quā exercuit in eis quibus mi-
sericordia & humanitas debebat, meruit
pœnā, ut induraret ei cor. Et obduratio
sēcundū s. Bon. di. xl. ar. 3. q. 1. li. j. Et cōcor-
dat Richardus, eadem distinctione, in spi-
ritibus est translatiue, dicta ab obdura-
tione

tione

tionem in corporibus. In corporibus autem duritiam sequitur triplex proprietates, quā uis insit corpori propter eandem naturam, non sic spiritui. Durum enim est quod est inhabile ad suscipiendum, est stabile ad permanendum, & iterum forte ad rebellandum, siue resistendum. Et ut dicitur 4. Metheo. Durum in corporibus est, quod non cedit tactui. Secundum hunc triplicem modum, cor obdurari dicitur tripliciter. Primo modo dicitur cor obdurari, ex hoc quod est inhabile ad impressionem gratiæ suscipiendam. Vel cor humanum dicitur obduratum, quando non cedit tactui diuinæ inspirationis, & præceptis diuinis rebellat. Et de tali scribitur Eccle. 3. Cor durum malè habebit in nouissimo: Et qui amat periculum, peribit in illo. Et hoc modo (inquit Bonauentura) sonat in passionem, & est pœna consequens culpam: Secundo modo dicitur cor obduratum, quod est in peccato stabilitum, quod est multum compactum ad amorem peccati, & hoc modo obduratio est peccatum cum dispositione, siue dispositio peccati præcedentis. Tertio modo dicitur cor obduratum cor rebelle, quod uult Deum & eius mandata & gratiam impugnare, & hoc modo est speciale peccati genus, scilicet peccatum in spiritum sanctum. Et secundum Aug. lib. de prædestinatione sanctorum, & etiam refert Guil. Scoti imitator in primo di. 41. Obdurari, est obuiare Dei mandatis, & resistere in diuinæ inspirationi ex uoluntatis malitia. Et secundum illum triplicem modum diuersæ auctoritates procedunt de obduratione quæ uidentur sibi obuiare, sed diuersis vijs procedunt secundum membra prædictæ distinctionis. Concedendum ergo est quod obduratio uno modo est pœna, concedendum nihilominus quod alijs modis est culpa siue dispositio culpæ. Et obduratio inquantum est pœna, ut ait S. Bonauentura quæstione 2. ubi supra dicit animæ ineptitudinē, & ita dicit defectionem penalem, & pœna omnis inquantum talis est iusta & ordinata. Vide latius ibi. causa autem obdurationis, ut scribit Gerson parte 2. de cordis induratione, est uoluntas auertens, & hæc incipiat: uoluntas resistens, & hæc con-

tinuat: culpa promerens, & hæc confirmat: Deus gratiam non dans, & hæc non liberat: Deus iuste puniens, & hæc ordinat.

O B E D I E N T I A est uoluntatis propriæ subiectio, secundum Ioan. Damas. lib. 3. ca. 4. Et obedientia hominis ad Deum secundum S. Anselmum, est affectio uoluntatis coniunctæ Deo. Obedientia hominis ad hominem, est debita reuerentia minoris ad maiorem: Obedire, idem quod parere, ex ob & audio componitur. Aliquæ autem teneri ad obedientiam alterius potest intelligi dupliciter, ut notat Thom. de Argen. di. 29. li. 4. senten. Vno modo de necessitate. Alio modo de congruitate. Vnde in talibus quæ spectant ad regimen & gubernationem domus & familiæ, filius familiæ tenetur de necessitate patri obedire, tamen in his quæ spectant ad indissolubilem filij obligationem, sicut fit in matrimonio, filius non tenetur de necessitate obedire patri, quāuis hoc deceat de congruitate. Vnde cum Apostolus dicit ad Colos. 3. Filij obedite patribus uestris per omnia, hoc est enim placitum Deo. Ibi per omnia non intendit Apostolus facere distributionem simpliciter generalem, sed accommodam, quantum ad ea quæ spectant ad regendam familiam, & regimen ipsius domus. Iunior quoque debet obedire senioribus in omnibus quæ non sunt contra Deum. Obediendum quoque etiam indocto & simplici prælato. De quo legito Gersonē parte 2. in quæstionibus, cum suis responsionibus, & tract. de preparatione ad missam, & pollutione nocturnæ. Sapienter enim tanto erit obedientia tua placenter Deo, ubi fructuosior, quanto est indignior ille cui propter Deum subijci non refugis. Multa alia de obedientia scribit Gerson. Nec autem est obediendum superiori, vel principi contra Deum, ut scribit Gerson, parte 2. dialogo duorum militum Franci. & Angeli Creatori enim vel Deo est magis obediendum. Vnde Petrus de Palud. di. 2. ar. 3. conclusionē 2. lib. 4. Deo tenetur homo in omnibus & per omnia obedire, non solum in indifferentibus, sed in his quæ de se uidentur mala, sicut occisio innocētum, vel fornicatio, &c. Et ob-

obedientia erga Deum in duobus consistit: dicit Gerson parte 4. sermo. dominice in ramis Palmarum. In innocentia, & poenitentia. Innocentia est sibi cauere à peccato, poenitentia delet peccatum quod iam est perpetratum, &c. Multa alias de obedientia dicuntur. Et Anto. parte 4. titu. 5. c. 11. & diffinitur sic secundum Guil. ubi recitat Anto. Obedientia est obremperantia secundum regulam sacre scripturæ maioribus quibuscunque debita. Vel sic. Obedientia est spontanea & rationalis propriæ voluntatis abnegatio. De excellentia dicit Greg. 8. q. j. Sciendum quod obedientia sola fidei meritum possidet, sine qua quisque infidelis esse conuincitur, etiam si fidem videtur tenere. Et secundum S. Thom. 2. 2. q. 110. Obedientia est excellentissima virtutum moralium: sed theologica ea excellentiores sunt. Multa de hac Virtute Anton. ubi supra. & alij.

O B E X idem quod repagulum, vel dicitur cuiuscunque rei obiectio vel obstaculum. Vnde obex gratiæ quandoque dicitur peccatum mortale quantum ad reatum. Quandoque dicitur peccatum mortale quantum ad actum interiorem & exteriorem, qui est consensus & complacentia peccati. Primum remouere non potest homo: quia peccatum quo ad reatum non remouetur nisi per peccati remissionem, quod solius Dei est: qui tamen paratus est remittere facienti quod in se est. Obicem secundo modo dictum potest remouere peccator: quia potest cessare à consensu & actu peccandi, imò odire peccatum, & velle non peccare. Gab. dist. 27. q. vnica art. 3. dub. 4. lib. 2. Et ut idem ait ar. 2. conclusionem 4. ubi supra. Anima obicis remotione ac bono motu in Deum ex arbitrij libertate elicit primo gratiā mereri potest de congruo, quoniam actum facientis quod in se est, Deus acceptat ad tribuendam gratiam primam, non ex debito iustitiæ, sed ex sua liberalitate, &c. Et obex (ut scribit S. Bonauē. d. 12. par. 2. q. j. li. 4. in solu. arg.) non tantum est peccatum, verum etiam sollicitudo & distractio. Quare autem sacramentum Eucharistiæ non habet efficaciam in recipiente, triplex est obex, ut scribit Brulef. di. 12. q. 10. lib. 4. Primus obex, est peccatum mortale, in quo committi-

tur offensa mortalis. Secundus obex, est omisio debite præparationis. Tertius obex, est sollicitudo vel distractio nimia circa exteriora. Videatur ad hoc Gabr. ser. j. de Eucharistiæ sacramento, quod ad dignam eius susceptionem requiritur obicis remotio, id est peccati mortalis amotio, &c.

O B I E C T V M & obiectus est oppositio cuiuscunque rei ac etiam verborum, ita & obex, hoc est, obiectio cuiuscunque rei. Philosophi obiectum uocant quicquid cerni potest, hoc est, quicquid oculis obijcitur. Vel sic, Obiectum non est materia ex qua, sed est materia circa quam. Et obiectum habet rationem formæ in quantum dat speciem, secundum S. Thom. prima secundæ, q. 18. art. 2. ab obijcio, quod est oppono, Et obiectum secundum Guil. Scor. in primo dist. 35. dicitur quod se obijcit seu præsentat potentiæ operanti: puta, color dicitur obiectum uisus: & sonus obiectum auditus. Item ens vel verum est obiectum intellectus nostri. Et Gerson tract. 5. super Magnificat, ait. Quidam dicunt quod obiectum intellectus naturaliter & pro statu præsentis, est quidditas rerum naturalium habita per abstractionem intelligentiæ, uel intellectus agentis ex phantasmatibus. & in parte 4. in Centilogio de causa finali, dicit ens esse obiectum intellectus & uoluntatis, &c. Et essentia diuina (ut ait Gabriel ubi supra) est obiectum intellectus Dei. Obiectum (ut dicit Gabr. dist. 33. quæst. vnica, art. 1. lib. 3.) est circa quod operatio versatur, sicut artifex circa materiam. Et obiectum quod est ad finem, duplex est. Aut est veritas practica cognoscendi. Aut est materia circa quam sunt aliqua operanda, ut ibidem dicit Gabr. Et obiectum esse (ut inquit Petrus Paludensis. dist. 49. quæst. 5. lib. 4.) est in quod fertur quocunque modo potentia. Potentia autem (dicit Gabr.) est uis animæ eliciens actum seu operationem. Omnis autem operatio animæ rationalis versatur circa finem tanquam circa obiectum immediatè, uel circa medium ad finem. Et propter hoc uirtus diuiditur in moralem & theologiam immediatè.

O B I E C T V M quoddam est primum primitive originis uel generationis, quoddam primum.

primum primitate adæquationis, quodam primum primitate perfectionis, ut notat Gabr. di. 3. q. 1. lib. 1. post Occam, & di. 39. q. 3. li. 1. Obiectum primum primitate originis, vel generationis, est quod terminat actum intellectus. Obiectum primum primitate adæquationis est, quod prædicatur de omnibus à potentia apprehensibilibus, quodque est communissimum inter omnia alia apprehensibilia, ab illa potentia siue quodlibet sub eo contentum sit apprehensibile sub propria ratione, & in particulari siue non. Vel quod prædicat de omnibus per se cognoscibilibus à tali potentia, quo modo hoc cōcoloratū, vel lucidū, dicitur esse obiectum primum uisus, non quidem quod hoc commune sit visibile, sed quia de omni visibili prædicatur. Obiectum uero primum primitate perfectionis est perfectissimum apprehensibile à potentia. Et secundum eundem Gabr. ubi supra post Occam: Deus non est obiectum primum primitate generationis pro statu isto. Nam ipse Deus non cognoscitur à nobis pro statu isto, nec cognitione intuitiua, nec abstractiua, nec Deus est obiectum intellectus nostri primitate adæquationis, quia non de omnibus intelligibilibus prædicatur. Sed Deus est obiectum primum intellectus nostri primitate perfectionis, quia Deus est ens perfectissimum, & cum sit aliquo modo à nobis cognoscibilis. Item Deus est principium nostre cognitionis tanquam causa efficiens, & non ut obiectum cognitū. Vide latius Gabr. ubi supra. Et secundum eundem di. 17. q. 1. lib. 1. obiectum est terminus ampliatus ad quinque tempora. Vnde non sequitur A. est obiectum, ergo A. est in fine quæstionis dub. ult.

OBIECTVM volitionis est illud quod uoluntas uult ipsa volitione, sicut obiectum intellectus, est quod intellectus intelligit ipsam intellectiōem: ut inquit Gabr. dist. 41. q. unica, l. 2. ar. 2. conclusionē. 4. Vnde (ut idem ait) Si uoluntas uolens aliquid cum certis circumstantiis, uult etiam illas circumstantias, ut uolens aliquid propter Deum: quia sic dictatum est, & in tali loco & tempore, uult etiam Deum, rationes, tempus, & locum: & omnia illa simul una uoluntate, ergo singula sunt partia.

lia obiecta, quamuis unum sit principium alio. OBIECTVM FIDEI est ueritas credita: sicut obiectum scientiæ est ueritas scita: & tot sunt obiecta, quot credibilia, licet inter illa unum posset dici primum obiectum, quod est quasi principium ex quo alia inferuntur. Quare ex hoc complexum. Omne reuelatum à Deo est uerum, in sensu quo est reuelatum, ut Deum esse trinum: & unum est reuelatum à Deo: ergo uerū. Vide latius Gabr. di. 24. q. unica, art. 1. notab. 1. lib. 3. Et S. Bonauen. eadem di. q. 2. Et cognitio obiecti theologici (ut idem ait Gabr. quæstione 26. ar. 2. dub. 2. libro 3.) est per actum fidei. De obiecto charitatis, uide in dictione *Diligere*, & de obiecto spei in dictione *Spei*.

OBVIrgatio idem est quod reprehensio. Obiurgationem benignam dicit Paulus Cor. lib. 3. suarum sententiarum dist. 7. in fin. esse ægrotationis medicinam. Nam & Absinthium stomacho interdū datum, & mel quoque uulneribus interdū adiectum, obest. Quod castigationis genus cum ex charitate dimanet latissime patere volumus. Nam homines & maiores & minores gentium obiurgandi sunt: idque etiam quandoque facinorosis nepharijsque hominibus licere dicimus, modo id clementiori obiurgatione fiat, nec verendum sit, ut medendo bilis excitetur. Itaque indefinenter modo suaves castigationes tanquam bellaria ex saccharo apponantur, ut ori suauitas resideat. Hec Cortesius: De fraterna uero correctione uide supra in dictione *Correctio fraterna*.

OBLATIO est omne quod exhibetur in cultu Dei. Sacrificium uero si inde fiet aliquid sacrum consumendum, secundum B. Thom. 2. q. 85. ar. 3. OBLATIO (ut scribit Brulef. di. 1. parte 2. qu. 3. li. 4. capitulum tripliciter. Vno modo communissime, scilicet pro omni illo quod Deo iuste offertur cum deuotione, siue actu interiori, siue exteriori. Secundo modo communiter, scilicet prout distinguitur contra decimam & primitiuam: & sic quodcumque offerebatur Deo præter decimam & primitias, dicebatur oblatio. Tercio modo capitulum oblatio strictè, & sic distinguitur contra sacrificium & holocaustum.

holocaustum. Et sic capiebat Psal. Accipias sacrificium iustitiae & oblationes & holocausta, & sic fiebat in rebus inanitatibus, ut puta in liquidis. Vide & de hoc in dictione *Sacrificium*.

OBLIGARI (vt scribit Petrus de Aliaco in principio in primum sententiarum) est teneri ad aliquam esse vel non esse, siue ad aliquam dispositionem habendam, vel aliqua dispositione carendam. Sed teneri est haberi a suo superiori prohibitionem vel praeceptum de aliquo existente in inferioris libera potestate. Et vt scribit S. Bona, di. 30. q. 3. libr. 3. quinque modis obligatur aliquis ad aliud. Primum genus obligationis est propter mandatū diuinum. Secundum est propter votum emissum. Tertium est propter officium susceptum. Quartum est propter vitandum scandalum. Quintum est propter conscientiae iudicium.

OBLIGATIO EST DVPLEX, scilicet absoluta & conditionalis (vt scribit Brulefer, di. 37. quaestione secunda libro terzo.) Obligatio absoluta qua quis simpliciter ad aliquid faciendum obligatur, ita quod si illud non facit, incurrit omissionis reatum. Obligatio vero conditionalis est qua quis obligatur ad aliquid faciendum, si vult peruenire ad praeium, & haec obligatio in eo qui omittit, non inducit omissionis peccatum, sed ponit implicitē conditionis defectum. Si loquamur de obligatione conditionali, mandata decalogi obligant ad opera formata. Si q. s. n. vult ad vitam ingredi, necesse est ex charitate seruare mandata, q. quidē charitas est meriti principium. Si autem loquamur de obligatione absoluta, tunc distinguendum est in ipsis mandatis, quia dupliciter conuenit de eis loqui: aut de eis in vnum collectis, prout habent reduci ad mandata duo charitatis, aut de quolibet per se singularim. Si primum, cum igitur continetur regula iustitiae secundum ordinem ad Deū & ad proximum, per quam excluditur omne peccatum, sic concedi potest quod obligant ad aliquos opus formatum, vel in se habet vnde exire possit in illud, vel in dispositione non habet vnde possit in illud exire, vel in dispositione siue per preparationem ad illud. Tenetur. n. ho-

mo sic mandata decalogi implere, vt p. p. p. forū impletionē praearet locū ipsi gratiae, qua obtemperat, cū locus & tempus est in opera meritoria, ad implenda duo charitatis mandata. Si loquamur de quolibet singularim & p. se, sic accipiendo, p. p. p. opus formatū, hoc est opus meritorium. Et loquendo de obligatione absoluta, mandata decalogi nō obligant ad opera formata. Et vt scribit Ger. parte. 2. in regulis moralibus, nō est seruitus sed libertas parere legibus, quin obligatio p. votū aut praeceptum (ceteris paribus) augeat virtutis & meriti rationem. Vtrobique, n. additur circumstantia bona in voto latitans, in praecepto obedientiae. Et ut ibidē dicit, subditi obligantur obedire superioribus, in his duntaxat respectu quorū sunt superiores, & dū regulas suae dānationis nō excedūt. Nullus quoque actus (vt ibidē dicit) dēt ab homine, phiberi sub poena peccati mortalis alicui inuito, etiā subdito, nisi ad illū iā sit obligatus p. legē diuinā explicitē vel implicitē, virtualiter vel i. forma. Nā solus Deus est q. hēt imperiū aeternae uitae & mortis. Vide latius ibi Ger. de obligatione. Itē nos obligamur Deo ad gratitudinē & gratiarum actionē, ex eo quod nō punit nostra peccata venialia poena aeterna, quantū sibi obligamur de remissione peccatorum mortalium, quia commutat poenam aeternam in temporalem Brulef. di. v. q. 1. li. 2.

OBLIGARI AD IMPOSSIBILE. Vnde creaturā rationalem obligari ad impossibile dupliciter potest intelligi (vt scribit Petrus de Aliaco, q. 14. ar. 3. lib. 1.) Vno modo, p. p. p. scilicet quod obligatur ad faciendum impossibile. Alio modo improprie, scilicet quod obligatur ad volendum impossibile. Secundus modus multum differt à primo, quia primū non est in potestate creaturæ, sed secundū multos est in libera potestate voluntatis creaturæ. Nā secundū Aristot. volūtas est impossibiliū. Item eā obligari ad impossibile potest intelligi dupliciter, scilicet vel ad impossibile simpliciter vel impossibile sibi. Et eā obligari ad impossibile sibi, pōt intelligi dupliciter. Vno mō qd obligatur ad aliquam esse vel nō esse, qualiter eē vel nō esse p. nullā potētiā pōt sibi conuenire. Alio

ss modo

modo quod ad aliquid obligatur qđ nō est in sua potestate, sic quod per suā potentiā actiua possit sibi cōuenire. Et creatura rationalis non potest obligari ad impossibile. Primo modo, scilicet ad faciendum impossibile, siue ad aliquāter esse vel non esse, qualiter esse vel non esse est simpliciter impossibile. Voluntas etiam diuina non potest sic obligare. Et nihil potest creaturam rationalem obligare, Deo nō obligāte, iuxta illud Apostol. Rom. 13. Nō est potestas nisi à Deo. Et Hiero. Quicunq; dicit Deū prācipere aliquid impossibile, anathema sit. Et illud Augu. Deus seruū pigrum non dā naret, si ea quæ fieri nullo modo poterant imperaret: talis quoque obligatio non potest esse rationabilis. Sed creatura potest obligari ad impossibile secundo modo, scilicet ad volendum impossibile. Ad hoc enim nō apparet sequi aliqua cōtradictio, imō aliqui cōcedunt, quod de facto peccator illo modo obligatur ad impossibile, scilicet ad volendum peccatū suū prāteritū non fuisse quod secundū articulū Parisien. est impossibile. Creatura quoq; rationalis (vt idē scribit Alia cen.) nō pōt obligari ad sibi impossibile. primo modo, id est ad aliquāter esse, &c. Vt verbi gratia ad esse lapidem. Et ex hoc patet fallitas opinionis illius, quæ dicit, quod peccans mortaliter obligatur ad penas incōpossibiles, quia demeretur puniri æternaliter, & annihilari simpliciter. Potest autē creatura rationalis obligari ad sibi impossibile secundo modo. Patet, qđ q̄libet rationalis creatura tenetur habere gratiā, & quilibet viator fidē infusā, & tū hoc non est in creaturę potestate actiua. Hæc Dominus Cardinalis vbi supra. Et vt scribit Iacobus de Valen. Psal. 118. ad tria nobis impossibilia imposita p peccatum sumus obligati. Primo ad credendum quæ nō videmus, nec possemus naturali ratione comprehendere. Secundo ad agendum & operandum qđ non possumus facere. Itē ad sperandum quæ non tenemus, nec ex nostris uiribus possumus acquirere sine gratia Dei, & ideo manifestē patet quod virtutes theologicales collatæ sunt nobis in supplementū iustitiæ originalis & p̄miorū eius. Nā

istæ virtutes iustificāt nos in supplementū illius originalis iustitiæ. Nō ergo miretur Pelagius, & quicunque alius si obligamur ad ea quæ sunt nobis impossibilia, postquā impedimētū fuit à primis parētib; nobis ppetratū, nec hoc est conueniens. Vnde idē dicit qđ licet absq; gratia Christi, nemo possit implere diuina pcepta, &c. ne vitare peccatū, tamē omnes obligamur ad seruādū diuina pcepta, & vitare peccatū, & agere opera misericordiæ, nec est incōueniēs qđ quis obligetur ad sibi impossibile in casu, &c. An autem aliquis possit obligare ad mortale, respōdet ad hoc Brulef. di. v. q. 1. libr. 2. Quod nullus hominum nec summus Pōtēx & generaliter omnes homines pōt obligare ad peccatum mortale. Item nullus legislator sicut princeps secularis uel Ecclesiasticus Prælatas potest obligare aliquē ad exercendum actum aliquem sub aliqua pena, quam ipse non pōt infligere, & nullus potest infligere penā peccati mortalis. Vnde si rex mihi prāciperet quod irem Parisius sub penā destructionis vel interfectionis animæ meæ, illud prāceptum nihil valeret. Nullus enim potest infligere penā æternā nisi solus Deus, quia penā peccati mortalis, est penā æterna. Ecclesia verō si ininitur spiritui sancto, etiam summus pontifex, vel aliquis prælatus inquantam innititur spiritui sancto potest obligare ad peccatum mortale, & ideo est quod Ecclesia ieiunium quadragesimalē obligat. Alia persuasio quod sicut solus Deus dat uitam æternā & gratiā, sic solus Deus dat auctoritatē obligādi & infligendi penā æternā. solus claudit & nemo aperit: aperit, & nemo claudit. Hæc Brulef.

OBLIQUVM unde obliquitas. Et obliquitas voluntatis creatæ siue culpa est status voluntatis creatæ difformis obligationi uoluntatis diuinæ. Et iste status difformis nihil est nisi voluntatem creatā aliquāter esse, qualiter tenetur non esse, vel ipsam aliquāter non esse qualiter tenetur esse. Primū pertinet ad peccatum cōmissionis. Secundū uerō ad peccatum omissionis, ut scribit Dominus Cardinalis Camera. q. 14. ar. 2. li. 1.

OBLIVIO secundum Rich. di. 7. ar. 3. qu. 1. l. j. &

t. i. & concordat in sententia S. Bona.) fit dupliciter. Vno modo sic, quod delentur species de memoria, & sic amittit quis aliqua quæ antè in sua memoria retinebat habitualiter: isto modo non cadit obliuio in demonibus, quia in eis nulla est delentio speciei, quando potentia memoratiua in angelis & demonibus est incorruptibilis, & etiam quia species sunt eis innatæ vel concreatæ. Alio modo fit obliuio sic quod ipsa intelligentia non conuertitur actione sua super ea, quæ in memoria retinentur, ut deberet conuerti recordando. Et isto modo in demonibus cadit obliuio maxima, quia cum totaliter sunt conuersi ad mala per obstinationem, adeo sunt deformati totaliter, quod in intelligentia est deceptio, in voluntate obliuatio. Et in memoria inhabiles sunt facti ad reminiscendum multa bona quæ fecit Deus eis, & salutis suæ obliti nolunt omnino recordari actualiter, licet possent ex innatis speciebus si vellēt, sed ex odio Dei nolunt huiusmodi recolere. Latius colligit & scribit de hoc Pelbartus, lib. 2. Rosarii Theol. i. dictione *Demonēs*, §. 1. 2. Et obliuio est præteritorum aut futurorum laborum per laudem compositorum aut componendorum voluptaria & voluntaria ac grata iucundaque prætermissio, omniumque honestarum rerum ignauior per ditaque negligentia. Hinc obliuiosus quod facile obliuiscitur. Obliuio autem peccatorum est noxia confitentium: ut scribit Gerson parte 2. de modo confessionis, quia non delentur virtute confessionis sacramentalis: ac perinde virtus clauium quæ remittit magnam partem peccatorum de bitarum ad huiusmodi peccatorum deletionem non sic efficaciter applicatur, prout fit circa peccata quæ sacramentaliter & expresse sunt confessa, & homo tenetur illa confiteri dum redeunt ad memoriā, sed si non redeunt, nihilominus homo saluabitur si fecerit sufficientem diligentiam recordandi, cum Deus non obliget ad impossibile. Est igitur additio frustra quum dicitur in absolutione de oblitis & contritis. Hæc Gerson.

OBLOCVTIO est occulta detractio secundum B. Thom. super Psalm. 43. & differt ab exprobratione, quod hæc est ingestio im-

properij in facie oblocutio, ut dictum est. OBSERVANTIA est per quam homines aliqua dignitate antecedentes cultu quodam & honore designantur secundum Cicconem in Retho. Huius contrarium est despicientia inobseruantiaque cum quadam animi auersione. Obseruantia est sub pietate, sicut pietas est sub religione. Et est virtus specialis, per quam honorantur personæ in dignitate constitutæ ex B. Thom. secunda secundæ, quæ. 80. Vide & de hoc Antonium parte 4. tract. v. capitu. x. suæ summæ.

OBSCVRVM à quo obscuritas. Et dicitur à cura: quod ea quæ lumine carent, curam nobis obijciant. Estque propriè obscurum, quod est sine lumine per metaphoram interdum pro ignobili ponitur, interdum pro tecto latenti & abscondito. Unde obscuram orationem dicimus, vel obscurum sermonem, quod ænigma dicitur. Est enim ænigma quæstio uerborum obscuritate inuoluta, secundum B. Thom. 2. senten. dist. 23. quæ. 2. artic. 1.

OBSESSIO demonis dicit intimam & substantialem penitentiam demonis corpori humano. Præsentia intima dicit præsentiam indistantem & penetratiuam, substantialem tamen. An autem dicat operationem eius in corpore ipsum conturbando, impediendo & affligendo, dubium est. Consistit autem in acceptione termini. Siquidem intima demonis penitentia cognoscitur non potest ab homine, nisi per aliqua eius opera in corpore (ut scribit Gabr. di. 8. quæ. 2. li. 2. ut ibidem notat ex Bona. quæ admodum demones per naturæ suæ subtilitatem & spiritualitatem possunt naturaliter quæcunque corpora penetrare, & in eis sine aliquo obstaculo impediementi subsistere, etiam ratione suæ naturalis potentie corpora, in quibus sunt, possunt commouere, & turbare, vexare ac affligere, & naturales operationes talis hominis impedire, nisi prohibeantur a superiori virtute. Sed quare Deus permittit, hoc latet humanam industriam, quia iudicia Dei occulta. Certum autem quod non permittit iniuste, nec sine causa. Vel permittit Deus huiusmodi fieri siue ad gloriæ suæ ostensionem in potestatiua eorum ciectione, siue ad peccati punitionem, Ss 2 siue

sive ad nostram eruditionem. Videre potes & Gersonem parte 1. sermo. de Angelis, &c.

OBSTINATIO est quedam pertinacia. Estque pertinax imprudenter tenax, quasi omnino tenax, secundum Isid. li. Etymo. Et differunt pertinax & perseverans & obstinatus, quia perseverans est quantum oportet, pertinax vero plus quam oportet, obstinatus est ille qui persistit in ratione peruersa, abstinens a bonis: sicut continens proprie est qui persistit in ratione a pravis concupiscentiis abstinens, secundum B. Thom. 2. 2. qu. clv. ar. 1. ab obstino verbo, quod significat obfirmo, venit obstinatio, hoc est animi firmitas, & obstinatus, obfirmatus. Et secundum Brulefer. di. 7. q. v. li. 2. Obstinatio vno modo capitur, per firmam adhesionem in malo, quae est perseverantia continua perfecta, & firma in malo, quod obstinatus elicit. Alio modo pro impossibilitate revertendi ad poenitentiam fructuosam. Et sic describitur. Est impossibilitas revertendi ad dignum fructum poenitentiae, proveniens ex iustitia Dei punitiva, quae decernit omnes damnatos nunquam sibi reconciliari. Unde passus iniuriam, nolens remittere peccati amore Christi, ut scribit Iacobus de Valentia super Psal. 50. magis aestimat suam iniuriam & plures pretiosius quam sit passio Christi, & sic nunquam merebit veniam de peccatis suis, dum manserit in tali obstinatione: quia non est ratio ut passio Christi valeat sibi & non alteri secundum aestimationem suam. Et obstinatio ut est peccatum in spiritum sanctum, ut dicit S. Bonaventura. est voluntas complacens sibi in culpa perpetranda, priorem culpam non detestans, sed approbans: & ita est actus procedens ex malicia respectu culpae futurae. Gabr. di. 44. qu. unica, dub. 2. in fine li. 2. Et differt ab impoenitentia, quod obstinatio est respectu peccati futuri, impoenitentia respectu praeteriti. De quo supra in littera J. videatur. Obstinatio quandoque in bono accipitur, sed raro, ut alias scripsimus.

OBRECTARE est contra alienam sententiam tractare seu maledicere, & ob id obistere, sicut est cum alicuius dicta aut facta depravantur, a quo obrectator. Hiero. in praefatione Pentecostae. Periculosum opus

certè obrectatorum meorum. Ilatribus patres. Ponit Iacobus de Valentia Psal. 50. tria genera obrectatorum sive amulatorum, qui consueverunt impugnaré poenitentiam sive remissionem, & arguere & iudicare Deum, & murmurare contra eum in remissione peccatorum, sicut est diabolus, & illi qui passi sunt iniuriam, cum vident vivere & etiam prosperari illos qui eis iniurias & damna intulerunt: illi murmurant, imò blasphemant contra Deum, dicentes Deum esse iniustum, & acceptatorem peccatorum. Tertio volunt Deum arguere & temerè iudicare. Et iugiter murmurat generatio pessima hypocritarum, qui reputantes se iustos, aut volentes iusti apparere, iugiter mordent, & rodunt publice peccatores, & blasphemant & murmurant contra Deum, dicentes: Quare Deus permittit eos, & talia scelera sustinere super terram, imò displicet eis, quando peccatores veniunt ad poenitentiam, licet quandoque fingant se pro eis orare. De illis multa ibi Iacobus de Valentia. Et de hypocritis ibidem permulta notanda.

OBVENTIO & obventiones episcopo debite stipendia nominantur, & habetur. 4. dist. nullus, & de praebendis, ca. Cum secundum. Et Gabriel dist. 15. q. 8. dubio secundo, li. 4.

OBYMBRATIO est lucis effulgentia cum tenebra, ut scribit Gerson tractatu. 12. super cantico Mariae.

OCASIO est opportunitas temporis casu proveniens. Et occasiones peccati quas Grego. vocat causas peccatorum: ut habet magister. libro 4. sententiarum. cum ait: Satisfacere est causas peccatorum excidere, & earum suggestionibus aditum non indulgere. Causas dicit occasiones allicientes ad peccandum. Quarum quaedam sunt propinqua peccato, & haec sunt in nostra potestate, ut eas possumus amovere vel excidere, Verbi gratia. Cetera splendida causa propinqua est luxuria: ut Hieremias. 6. Saturavi eos, & mœchati sunt. Et hæc causam seu occasionem possumus amovere & excidere. Sunt & aliae causae seu occasiones peccati remotiores, quam in nostra potestate non sunt, ut scribit Gerson. par. 2. de sacramento poenitentiae, ut puta, oblatio talis coene vel alterius rei

rei delectabilis oculis cordis nostri, uel suggestio diabolica de tali splendida cena. Non enim est in nostra potestate arce re diabolum, quin talia oculis nostrae mentis offerat. Et ut idem scribit Ger. in tripartito de praeceptis decalogi. c. 16. occasiones peccatorum vitare non uolens, in statu salutis non est. Et de confessione circa peccatum luxuriae uult luxuriae occasiones non fugientem peccare: imo manifestas occasiones peccati non declinantes, non censentur contriti, ut idem uult sermone de penitentia, facto in cena Domini parte. 2.

OCCIDERE, idem quod interficere, interimere. Et iuste occiditur (ut sentit Scotus & scribit Gabriel, distinctione xv. quaestione xv. articulo 3. dubio 1. libro quarto.) quem lex iusta generaliter, uel Deus specialiter iubet occidi. Et sunt uerba beati Augustini. Nulla autem est lex iusta nisi quae descendit à lege diuina, uel quae concordat legi diuinae, uel ad minus non discordat. Ex quo sequitur, quia lex diuina absolute prohibuit. Ne pmissas hominem occidi. Et nulli inferiori licet in lege superioris dispensare: ergo nulla lex positua constituens hominem occidendum iusta est: si in illis casibus statuatur, in quibus Deus non exceptit. Excepit autem in multis, ut in blasphemia, homicidio, adulterio & alijs ut patet in Exodo, & alijs pluribus locis, in quibus casibus lex positua iuste potest transgressoribus determinare penam mortis. Item lex statuens furem maxime diurnum occidi, est iniusta, quia nullibi Dominus excepit furem ab illo. praecepto: Non occides, imo ubi quod Dominus non uult furem illa poena plecti, quoniam aliam penam Dominus infligit, scilicet restitutionem quadrupli uel quintupli, ut patet Exodi. 22. Et dicitur diurnus maxima, quoniam si nocturnus occidatur, perversus non erit reus sanguinis. Occidentem autem fures secundum leges generales aut speciales iustas, ut sentit Gabr. non peccant, nec dicendi sunt homicidae. Nec quod occidendus absque iuris ordine. Videre potes ad hoc Gersonem par. 4. serm. ad regem Franciae pro iustitia.

OCCIOSITAS est quum quis quiete necessaria salutis corporis accepta vacat ab ali-

quo opere spirituali uel corporali, & haec est filia accidia. Ocium est uacatio à labore, cuius contrarium negotium est. Aliquando ocium pro litterario studio capitur. Et est ocium malum, de quo Gerson in sermone de sancto Bernardo parte secunda, dum ait: Denique in omni tua afflictione, dum amorem castum & diuinum parturis, ocium procul absit. Et dicitur ocium iners, de quo ait Bernar. Summa malicia est ocium iners, & desideria occidunt pigrum (ut inquit Gerson, &c.) Est & ocium sanctum, scilicet vitae contemplatiuae & studiosae, & illud (ut inquit Gerson in regulis moralibus de accidia) debet homo quantum ex se est magis appetere quam officia vitae actiuae, praesertim cum obligatione, imminente tamen manifesta necessitate aut superioris praecipio rationabiliter accedente dimittendum est ocium pro charitate proximorum. Inhabilis prorsus ad ocium contemplatiuum laborat ipse exterius ad sui aliorumque profectum. Et si aliquis ad utrumque ualet uelut ambadexter magna perfectio est, & mixturam hanc in statu praesentis indigeat optimam iudicamus. Haec Gerson. De ociositate uero mala multa alias dicuntur, quae multam docuit maliciam (inquit sapiens Ecclesiast. 33.) & haec est Veneti non ingrata. Hinc Ouidius in de re me, amoris.

Ocium si tollas, periere Cupidinis arcus.

De quo & in triumpho Veneris scripsimus.

Oculus dicitur, quia ciliorum tegumentibus Deus oculum secundo Varonem. Et oculus ex triplex: mentalis, scilicet uiatoris, angeli, & beati hominis. Unde scribit Petrus Paludensis distin. x. q. 4. lib. 4. Oculum uiatoris non uidet corpus Christi in sacramento, quia non uidet proprie nisi immediate prima principia, aut immediate conclusiones per illa, sicut oculus corporalis uidet lucem immediate & colorem mediante luce, neutro autem modo uidetur hic quod est sacramenti fidei, quia non est per se notum, nec est demonstrabile. Nec oculus naturalis angeli boni uel mali potest corpus Christi clare & immediate uidere & indirecte, quia est de supernaturalibus intelligibilibus, quia supernaturalia sensibilia angelus nouit, cum etiam ad

oculum homo videat ea: puta, mortuum
resuscitatum, vel oculum restitutum?
Supernaturalia autem intelligibilia: angelus
non videt naturaliter: tale autem est
esse corporis Christi in altari, ideo: Oculus
ergo naturalis angeli non videt clarè
hic esse corpus Christi: sed conijcit infalli-
bilitè ex miraculis sensibilibus, q̄ clarè
videt fieri ad testimonium veritatis. Sed
de oculo beati hominis & angeli dicen-
dū qđ vterque videt hoc clarè. hominis
quidē, quia quod audiuit hic & credidit, il-
lic clarè videbit secundū illud. Nisi credi-
deritis, nō intelligetis, & sicut audiui-
mus & vidimus. Idē de oculo angeli quia hier-
archia nostra illuminabitur à hierarchia
coelesti, à qua differt luce & ænigmate.
Vnde ipsi clarè vident omnia de quibus
credendis nos illuminant: credibilia verò
nobis & eis p̄ statu viæ communia, sicut
trinitatē, & huiusmodi, meruerunt ipsi
videre sicut & nos. Credibilia aut nobis
propria sicut articulos incarnationis vi-
dent per reuelationē: vnde omnibus my-
sterijs gratiæ, de quibus nos illuminant
ad fidem, habent ipsi gratuitam visionē.
Oculo autem corporali, mortali videri
non potest Christus in altari, s̄m quod
est ibi, quia velatum est speciebus opacis,
vltra quas acies signi non potest. Nec e-
riā videtur oculo immortalī beatæ Vir-
ginis, vide latius vbi supra. Sed qđ aliquā-
do apparuit in specie puer, vel carnis cru-
dæ vel sanguinis, dicit Paludensis, quod
illæ species carnis vel pueri apparentis,
non sunt propriæ species Christi appare-
tis in propria effigie, plus quā prius,
quia tunc oporteret ipsum descendere de
celo: & cū illæ species aliquando diu
suerunt sub clauē seruatae, tamdiu cor-
pus Christi fuisset incarcerationum, sed sūt
pecies superinductæ prioribus corruptis,
vnde nec tunc videtur in propria specie,
quia nec ipse est in forma pueri, vel car-
nis, vel sanguinis, sed totus integer, &c.
sub illis speciebus est verum corpus Chri-
sti, non obitante ratione aliquorum dicē-
tium, quod non manet Sacramentum,
quia ibi mutantur species sensibiles, quæ
sunt de ratione Sacramenti: ergo Chri-
stus non manet sub Sacramento. Ratio
he. m. l. o. m. folij Paludensis, vide cū

quamdiu enim manet quantitas. semper
est ibi corpus Christi, licet qualitates mu-
tentur: puta, quod species à fumo deni-
grant vel species vini insigidentur, aut
calescant aut rarefiant &c. Et de ratione
Sacramenti altaris est quātitas cū aliquo
colore & figura, sed accidit ei, qđ sit ille
color, vel cōtrarius isti, ista figura vel alia
Vnde mutatio circa ista dum tū maneat
quantitas, non mutat Sacramentū: tam-
diu, n. manet corpus Christi quādiu ibi
mansisset substantia panis. Istas autē spe-
cies (inquit Paludensis) non debet mini-
ster sumere propter horrore, & excusat à
pcepto Ecclesiæ, qđ celebrantes commu-
nicent, quia ad insolitū non refertur, vel
cōficiat in alia materia. Debet aut refer-
uari in loco vbi est verū corp⁹ Christi, cū
sit verum Christi. Hæc Paludens. Corpus
itaq; Christi non videtur oculo corpora-
li, neq; ipse, neq; p̄ accidens. Per se nō, qđ
substantia non vī. Nec p̄ accidens, qđ ac-
cidentia, q̄ videntur, non subiectantur in
corpore Christi: ideo p̄ ea non vī corp⁹
Christi (ut inquit Gabr.) Videtur aut ad
hunc sensū, hoc est species videntur, sub
q̄bus uerè & realiter cōtinetur Christus:
licet nō p̄ omnia sicut cōtētū in continē-
te locatur. De quo latius cōsulito Gabrie-
lē lectione xlv. canon. Vnde istę ppositio-
nes s̄m Dominū Cardinalē Cameracē.
q. v. li. 4. video corpus Christi vel tango,
&c. non sunt veræ nisi ad istū sensum: Vi-
deo vel tango species sub quibus est cor-
pus Christi, &c.
Oculus est duplex, dexter & sinister. Per si-
nistrum quandoque intelligitur conside-
ratio minus principalis: per dextrū ma-
gis principalis: vt timor seruilis ad donū
Spiritus sancti, quia timore pœnæ æter-
næ ambobus oculis declinat & facit bo-
nū, tū est minus. Timor verò initialis est
ille, qui respicit pœnā sinistro oculo, sed
oculo dextro respicit offensam, & iste est
melior pcedenti. Sed timor filialis est ca-
stus, & est qđ oculo dextro respicit amorē
Dei, sed oculo sinistro respicit offensam,
& iste optimus est, & speciale donū Dei.
Præfer distinctionē 28. quæstione quar-
ta lib. 2. *an. in o. q. 2. an. in o. q. 2.*
Oculus animæ rationalis sunt duo. (vt scri-
bit Gerson part. 3. de mystica Theologia,
confi-

consideratione 6.) vnus spectans ad cognitionem potentiam, alter ad affectuam. Ille secundus proprie dicitur oculus amoris vel oculus sponte, de quo in eiusdem Canticis: Vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum. Et consideratione 111 dicit: Reducuntur quinque sensus ad duos oculos, qui sunt intellectus & voluntas cognitionis & amoris. Visus enim & auditus per appropriationem magis spectant ad intelligentiam, ceteri tres ad affectum vel amorem.

Oculus simplex est oculus rectus: de quo veritas, si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum (supple operationum tuarum, inquit Gerson tractatu 12. super cantico beatissime Virginis) erit lucidum & rectum. Ratio, quia & finis præstatur bonus, & ad finem ordo rectus, non distortus per ineptitudinem aut vitium, &c.

Oculus Dei. Oculos Deus habere dicitur, pro eo quod omnia videt, & nihil eum latet in cuius conspectu, ait Apostolus ad Hebræos quarto, nulla creatura inuisibilis est. Omnia enim nuda & aperta sunt oculis eius. Alter enim oculi respectu gratiæ eius intelliguntur, vt est illud in Psalmo decimo octauo: Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos: ita scribit Hieronymus Epistola prima.

Odium est ira inueterata secundum Cicero nem libro quarto Tulcul. q. Odium secundum Augustinum libro diffinitionum, est vetus ira ex pluribus causis collecta diuturno tempore perseverans. Et secundum beatum Thomam prima secundæ, q. 29 art. 1. & 2. Odium est dissonantia appetitus animalis, vel appetitus rationalis ad apprehensum, vt disconueniens, sicut amor est consonantia eius ad conueniens. Odium (ut scribit Gabr. di. 6. q. vniuersa, li. 2.) est quo quisquā, quia habere non potest cupita, contrariantibus inuider. Vel ut alij dicunt: Odium est quo voluntas resistit ab obiecto disconuenienti, vel ut disconuenienti. Et Deus non potest habere odium ad intra, quia dicit de ratione sui imperfectionem, ad extra tamen odit peccatum. Et (vt idem scribit Gabr. vbi supra.) Quod ergo diabolus statim videri vidit pulchritudinem, inordinatē ad se conuersus; præsumpsit, volens

suam perfectionem esse à se, & per eam dominium ambiuit: quia quod habere non potuit prout voluit, Deo inuidit, & affectu odij contraxit, & in hoc firmatus est, quia hoc ipsum à Deo omnino separauit, & perfectum obstaculum posuit: sicut perfecta charitas perfecte Deo iungit. Sic ergo superbia presumptionis primum fuit generatione. Superbia ambitionis primum fuit consummatione, & odium Dei auersio fuit in mali confirmatione, & per hoc concordari possent multę auctoritates Sanctorum & Doctorum, quæ non vniformiter diabolum peccasse asserunt, quia his omnibus peccatis peccauit. Et quo ad inchoationem, peccatum diaboli initiatum est in presumptione, consummatum in ambitione, confirmatum in inuidia & odij auersione, &c. Et ita non tantum vno peccato, sed pluribus peccauit. Gabriel conclus. 4. & v. vbi supra, & latius.

Odium dicitur dupliciter (vt scribit sanctus Bona. di. 14. art. 2. q. 1. li. 4. in solut. argū.) aut cum quadam disciplina, aut cum insurrectionis vindicta & ira. Et primum est in concupiscibili, secundum in irascibili, & tale est in poenitentia. Sicut, n. per iram & zelum irascitur homo, & indignatur peccatis proximi, sic per poenitentiam peccatis suis, &c. Et odium deducitur ab odio verbo anomalo, qd significat odio habeo, à quo osus & perosus dī, qui odio habet. Hinc odiosus interdū, q. odio hēt, interdū molestus: & ab odio uenit odior. An autem Deus possit odiri, dicit Scotus quod implicat contradictionem, quod Deus odiatur, quia nihil oditur nisi propter malum aliquod existens vel apparet, & in Deo nulla est, nec apparet malitia. Alij tñ ferē omnes dicunt, qd voluntas creata pōt ex sua perversitate odire Deū, & hoc propter suā libertatē. Et hæc opinio videtur cōcordare scripturis. Vel dic secundum Bruleferum di. 7. quæst. 2. li. 2. quod Deus etiam in se & absolute nō potest odiri secundum Scotum. Si autē consideretur in quantum puniens, sic bene potest odiri in suo effectu, & sic possunt opiniones concordari.

Odium differt ab inuidia, quod odium in brutorum etiam natura comperitur. In-

invidia verò humanum genus non excedit, secundum Plutarchum differunt quoque, quia iuste iudicamus: odio verò iuste quam plures habentur: sicuti quod neque malorum consuetudinem fugiunt. Multi odio se habent, nemo sibi invidet. Et odium Dei est filia luxurie. Odium verò proximi est filia inuidia. Et ut vult Anton. par. 2. tit. 8. ca. 3. oritur frequenter se ita. Propter quod dicit Augustinus in regula. Lites aut nunquam habeatis, aut quam celerrimè finiatis, ne ira crescat in odium, id est ab ira procedat postea in odium. Directius tamen oritur ex inuidia. Et ratio est secundum beatum Thomam. 2. 2. quæst. 34. art. 6. quia ex inuidia ipsum bonum proximi redditur contristabile, & per consequens odibile: sed ex ira oritur odium, secundum quoddam augmentum. Nam per iram appetimus malum proximi secundum quandam mensuram, prout, scilicet habet rationem vindictæ, postea per continuationem iræ pervenitur ad hoc, quod malum proximi absolute desiderat, quod pertinet ad rationem odij. Et sic patet quod causatur odium formaliter ex ipsa inuidia: ex ira autem dispositione. Vide multa de odio Anton. ubi supra. & B. Thom. Et odium quod est passio pura, non est peccatum, sed odium Dei vel proximi semper est peccatum. Et potest describi, quod odium est quo appetitur malum alicuius in malum eius, quod pro tanto dicitur: quia qui appetit malum proximo propter aliquam bonam causam: ut puta, infirmitatem vel mortem, ne noceat bonis, vel ut convertatur ad Deum, & huiusmodi, istud propriè non est odium, quia non intendit præcise malum illius. Et differt ab ira, quia iratus appetit malum alicuius sub ratione boni, scilicet sub ratione vindictæ, ut puniatur is contra quem est iratus, de defectu commisso, sed odiens solum intendit in malum exosi.

Et odium est contrarium charitati. Et est odium Dei, & hoc horrendum, & est odium proximi, quod est fugiendum. Et de his latè scribit Antonius, ubi supra.

OFFENDERE & defendere propriè contraria sunt. Offendere est ledere, molestare: defendere, tueri. Aliquando offendere est invenire, de quo aliàs diximus. A quo offensio & offensa, quæ differunt. Quod of-

fensio semper passivè accipitur, offensio verò activè. Cicero: In corpore egro odiosa est omnis offensio. Idem: Quum totius offensas pati non possem, inde discessi. & Offensa vide in dictione REATVS. Et offensio proximi non fit sine offensio ne Dei, quia prius offenditur. Et licet (ut scribit Iacobus de Valentia Psal. 58.) peccator lædat proximum, tamen in primis offendit Deum, quia eius legem transgreditur & prævaricatur & violet, & eius præcepta contemnit: ex consequenti lædat proximum, inferendo sibi damnum in fama, vel in bonis, vel in persona, & in hoc corde, vel ore, & opere: & sic omne peccatum est infinitum in debito, quia est contra Deum infinitum. Et licet pro damno & iniuria proximi possit satisfieri aliquo finito precio, tamen iniuriæ factæ Deo nullum precium finitum, potest satisfacere. Vide latius Valentian, ubi supra.

OFFICIUM est actus congruus cuiusque personæ. Vel sic: Officium est quod quisque efficere debet pro suæ conditione personæ. In quo animadvertere oportet quid loco conveniat, quid tempori, quid rebus aut personarum dignitati. Hinc officiosus dicitur obsequiosus, & qui facile merentibus exhibet honorem. A quo officio se cum officio, & obsequiose. Et dicitur officium ab officio, quod antiqui pro officio utebantur. Officium etiam dicitur magistratus, vel quia honoris gratia institutus est, vel quia opem populo fert. Vel quia ius quod cuique debetur, reddit. Cæteræ verò artes actionem suam officium vocant. Unde officium Grammatici, officium Medici, officium Archiepiscopi, & officium Presbyteri est castè vivere & pacificè, & officium Sacerdotale est celebrata divina, vel (ut dicunt) Missam habere. Et illud non imponitur ut necessarius homo exaquatur (ut scribit sanctus Bonaventura di. 12. li. 4.) sed pro loco & tempore, ut sibi videbitur expedire. Et ideo si conscientia dicat, quod sit abstinentium ob sui indignitatem & reverentiam sacramenti, non peccat. Nec etiam prædicator, nisi quando videt imminere periculum: vel negligit officium per inobedientiam: est enim ei iniunctum, ut illud

Iud exequatur. Capitur & officium pro illo quod fit ab aliquo. Vnde officium mendacis hominis (vt scribit Iacobus de Valentia Psalm. 5.) est zizaniā & discor dias seminare. Enumerantur insuper septem officia secundum Doctores pericu- losa, scilicet cura rei familiaris, militia, procuratio, administratio, mercatio, ad- uocatio, & officium Episcopatus, quæ ta- men non sunt prohibita. Nam & de Epi- scopatu (quod cæteris periculosius est) dicit Apostolus: Qui Episcopatum deside- rat, bonum opus desiderat. 2. Timoth. 3. Gabriel distinct. 1. quæst. 10. articulo 1. libr. 4.

OFFICIUM ECCLESIASTICUM quan- doque sumitur pro iure officii: quan- doque pro obligatione ad officium: quandoque verò pro actu officii. Est autem huiusmodi actus sicut descri- ptibilis (secundum Gersonem parte se- cunda, tractatu de simonia, suppositio- ne secunda,) quod est exercitium aliquod impensum ad utilitatem alterius, vel alio- rum, pro consecutione felicitatis æter- næ, & damnationis euitatione. Vnde per hanc ultimam clausulam differt officium Ecclesiasticum ab officio temporali, vel ciuili, videlicet ratione finis proximi, seu principaliter intenti: quoniam finis pro- ximus officii ciuilis, est felicitas seu tran- quillitas politica vitæ præsentis. Officiū autem Ecclesiasticum habet finē altiorē, videlicet salutem æternam animarum. Gerson.

OLOCAYSTVM dicitur oblatio vel sacrifi- cium, quod vel ex debito, vel sponte obla- tum totum incendebatur. De quo vide & in dictione **SACRIFICIUM**, & in dictio- ne **OBLATIO**.

OMISSIO importat prætermissionem bo- ni debiti, in ordine ad legē diuinam vel humanam: vel in ordine ad proximum. Primo modo modo opponitur iustitiæ legalī. Secundo verò opponitur iustitiæ speciali, secundum Beatum Thom. 2. 2. qu. 79. art. 3. Non autem quæcunque di- missio inducit peccatum omissionis (vt scribit Sanctus Bonaventura distinct. 5. quæst. 1. lib. 2.) Contingit enim omittere circumstantiam, & tunc nō est peccatum omissionis, sed negligentia quædam,

Contingit omittere actum, & hoc dupli- citer, vel generaliter vel specialiter. Gene- raliter secundum quod apprehendit præ- ceptum affirmatiuum, sicut transgressio contra negatiuum: Vnde non omittit qui non vitat fornicationem, sed qui nō honorat parentes, & secundum quod est actus specialis, potest esse actus principa- lis vel non principalis, & non est omisso peccatum principale, nisi propter actum principalem: sicut patet de eo qui tene- tur ire ad Matutinas, tenetur se induere, & surgere de lecto, & sic de alijs: & quam- uis sint multi actus, vna est omissio. Ad hoc autem quod sit peccatum censendū esse omissionis, oportet quod sit omissio actus non circumstantiæ, affirmatiui non negatiui, principalis non annexi. Hæc Bonaventura. Et de omissione, vide & in dictione **PECCATVM OMISSIONIS**. Et Gersonem par. 2. in regulis moralibus, q. ait, quod nulla est negligentia, vel omis- sio criminaliter culpabilis absque con- sensu vero vel interpretatiuo comitante vel præuio. Et in compendio Theologiæ de peccato veniali & eius cognitione, ait omissio eorum, scilicet ad quæ homo te- netur, quia aliās proprie non esset omis- sio, aliquando contingere potest ex sola inaduertentia siue obliuione, vt puta, gra- tia exēpli: Cum aliquis hora debita qua tenetur ire ad Ecclesiam, obliuiscitur ire. Et talis omissio nullum vel modicum est peccatum; quia iam extra actum volun- tatis est. Si autem illa obliuio ex aliqua alia causa, siue propinqua siue remota præcedente, circa quam homo præuidere poterat & debebat, cōtingeret, esset ma- ius peccatum circa illa quam circa ipsam omissionem in se. Si autem propter infir- mitatem vel aliās esset impeditur vel de- tentus contra suam voluntatem, tunc omissio non haberet rationem peccati, nec propriè debet dici omissio. Si verò subiaceret voluntati hominis, tunc ha- bet rationem peccati. Vnde quando quis non vult hora qua debet ire ad Ec- clesiam vitans laborem, &c. tunc talis actus propriæ volūtatis & de per se, per- tinet ad omissionem. Vel aliquis negli- git ire hora debita ad Ecclesiam, quia vult ludere vel bibere, & ludit vel bibit: certum

certum est, quod ille actus ludendi vel bibendi illa hora, est actus coniunctus illi omissioni. Sed si quis de sero vigilat, ex quo contingit quod omittit ire ad Ecclesiam hora Matutinarum, certum est, quod ipse actus vigilandi de sero non est coniunctus ipsi omissioni. vide latius Gers. Per hoc quisquam apud se perpendere potest, quando peccata omissionis sunt mortalia vel venialia, vel graua vel leuia: consideratis, scilicet obligatione, qua quis ad faciendum aliquid tenetur, & necessitate vel utilitate illius ad quod sic tenetur, & causis seu occasionibus ex quibus omissio confurgit, Gerson. Et ut idem ait in regulis moralibus. Quantum obligamur & quotiens ex diuina auctoritate querere salutem nostram aeternam, tantum & totiens obligamur bene operari ex gratia. Et quia non pro quolibet momento tenemur actualiter tēdere ad beatitudinem aeternam (cū hoc sit praeceptū affirmatiuum) ideo non semper culpabiliter omittimus, dum extra gratiam aliquid operamur, &c.

OMNIPOTENS. accipitur dupliciter (vt notat Gabr. dist. 42. quaest. vnica, art. 1. li. 1.) Vno modo, quia est agens quod potest in omne possibile mediātē vel immediātē. Alio modo accipitur propriē Theologicē pro illo qui potest in omnem effectum immediātē & in quocunque possibile, quod non est ex necessarium, nec includit contradictionem: ita, inquam, immediātē, quod sine omni operatione, cuiuscunque alterius causae agentis potest in quemlibet effectum. Concordat Scot. dist. 42. libr. 1. Et secundum Dominum Cardinalem Cameracensem, omnipotēs dupliciter potest intelligi. Vno modo ad effectum. Alio modo quo ad efficiendi modum, scilicet quia se solo possit in omnem effectum: utroque modo Deus est omnipotens. Vnde Exodi decimoquinto dicitur: Omnipotens nomen eius. De primo enim non est dubium. De secundo modo probabile est, secundum fidem (vt inquit Aliacensis quaest. 13. art. 1. libr. 1.) Et secundum eundem, Deus dicitur omnipotens, vel omnipotentia, non à potentia passiuā, sed actiuā. Pater primum, quia est articulus fidei: vt apparet in symbolo,

quod non dicatur omnipotens à potentia passiuā, quia nihil potest pati, cū sit intransmutabilis. Iacobi 1. Apud quē nō est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Dicitur & Deus omnipotēs, quia nullam in moliendo materiam efflagitat, cum nullo antecedente molitur: vt dicit Paulus Cortesius libr. 1. distin. 7. Et Dominum Deum, quem Christiani ob vniuersalem suam potestatem quam habet, & in substantiam & actionem omnium creaturarum, vocant omnipotentem, ipsi Philosophi vocauerunt primam causam à qua dicebant oriri, quod causae secundae essent, & quod causae essent, vt & ostendit & scribit Martinus Plantse Doctor sacrae Theologiae, & egregius Cōcionator, in opusculis de sagis veritate prima. Et Deus dicitur omnipotens, nō quia est omnia posse (vt scribit Gabr. dist. vltima, quaest. vnica, art. 3. libr. 2.) non enim potest esse natura lapidis, aut naturae non vitalis, sed est omnipotens, quia potest facere omne factibile, hoc est omne posituum etiam in peccato, & quamuis à Deo est actus peccandi, non tamen dicitur peccator, vt aliās dicitur. Omnipotens itaque valet tantum, id est potēs facere omne factibile, ita quod factibile distribuitur & non potentia. Vnde potentia generandi non est potentia, sicut nec perfectio: quia potentia est respectu factibilium tantum, secundum modum loquēdi sanctorum, & ita filius est omnipotēs, quia omne factibile potest producere & destruere: nec omnipotēs dicitur potentia respectu cuiuslibet, ad cuius esse non sequitur contradictio, sed tantum respectu factibilis, ad quod non sequitur contradictio. Gabr. di. 20. dnb. 2. libr. 1. Et quando dicitur omnia quae habet pater, habet filius, valet tantum: omnia quae habet pater, quae dicunt perfectionem simpliciter, id est essentialē, quae est in omnibus tribus personis, habet & filius. Secus de perfectione notionalis: sic filius est omnipotens sicut pater. Hinc tres personae sunt aequales secundum potentiam (vt dicit Cardinalis Cameracen. q. 10. art. 3. libr. 1.) Hinc dicitur in symbolo: omnipotens pater, omnipotens filius, omnipotens spiritus sanctus. Et Deū esse omnipotentem,

potentem, est sola fide creditum (vt habet Gabr. dist. 42. quæst. vnica, artic. 2. libr. 1.) & probatur auctoritate sanctorum & scripturæ & symboli. Vnde Ecclesi. dicitur: Vnus est altissimus creator omnipotens, Rex potens & metuendus. Ioannis 1. Si ne ipso factum est nihil. Item extra de summ. Trinit. & fid. cath. cap. firmiter. Ipse est creator omnium visibilium, spiritualium, & corporalium: potest & rationally persuaderi. Nam Deus est causa omnium, ergo omnipotens. Omnia enim essentialiter dependent à Deo: & per consequens est causa omnium. Antecedens probatur, quia omne aliud à Deo non minus dependet à Deo quam vnà creatura ab alia, sed vnà creatura dependet ab alia: ergo. Ex quo sequitur Deum esse omnipotentem, est fide creditum, quodq; se solo potest in omnem effectum posituum sine cooperatione causæ secundæ: hoc autem ratione naturali probari non potest. Cuius Scotus ponit quatuor rationes. De quo vide latius Gabrielem vbi supra. Petrum Aliacensem qu. 13. artic. 1. Et Gregor. de Arim. dist. 42. libr. 1. Vide & in dictione POTENS. Cum autem dicitur Deus non potest peccare: ergo non potest omnia & per consequens non est omnipotens. Respondetur secundum Magistrum di. 42. & Gabrielem ar. 3. vbi supra. dubio 1. Potest Deus quicquid posse esse potentia: nunc autem peccare, infirmari, & mori, deficere, & huiusmodi, non est possibile, sed est non posse, quia est deficere. Veruntamen quicquid posituum est (vt modo dictum est) in peccato Deus potest producere: & sic omne posituum, quod potest producere creatura, potest producere Deus: nec tamen ideo sequitur, quod possit peccare, mori, mentiri, &c.

OMNIPOTENTIA secundum Petrum de Aliaco qu. 13. artic. 1. libr. 1. potest accipi dupliciter. Vno modo large, & sic describitur: Omnipotentia est potentia omnis productibilis productiua. Alio modo strictè, & sic describitur: Omnipotentia quod est potentia cuiuslibet factibilis, siue omnis productibilis ad extra productiua. Primo modo non sumitur apud sanctos, sed secundo modo. Nam omnipotentia primo modo dicta, non dicit perfectionem

simpliciter: nec illo modo Deus dicitur omnipotens, quia talis non conuenit cuiuslibet perfectio simpliciter, quia nec filio, nec spiritui sancto, nec essentia diuinæ: sed secundo modo dicit perfectionem simpliciter. Et illo modo Deus dicitur omnipotens: & talis conuenit cuiuslibet perfectio simpliciter: producere itaque diuinā personam non dicit perfectionem simpliciter, sed bene posse producere creaturā. Et omnipotentia (vt scribit Sanctus Bonauentura dist. 42. in dub. literal. libr. 1.) est solius Dei proprie, quia dicit potentiam infinitam, quæ in nulla creatura potest esse, nec in Christo, nec in alia secundum humanam naturā. Vnde si de Christo dicatur omnipotentia, hoc intelligitur secundum idiomatum communicationem. Si autem dicatur de credentibus, distributio est accommodata solum de miraculis. Non itaq; potest communicari omnipotentia alicui creaturæ, nec animæ Christi (vt idem vult Sanctus Bonauentura dist. 14. qu. vltima, libr. 3.) nisi eatenus qua communicatur ei nomen & excellentia diuinitatis, hoc est (vt dictum est) per communicationem idiomatum, quæ ortum habet ex personali vnione. Sicut enim possumus dicere quod homo est Deus, ita possumus dicere quod homo est omnipotens. Quod autem non potest communicari omnipotentia creaturæ, est, quia omnis creatura eo ipso, quod ex nihilo est, deficit à summa stabilitate. Vnde non existit per seipsam; deficit à summa simplicitate. Vnde non agit per se totam; deficit à summa immensitate: vnde distare potest in ipsa virtus à substantia: & quando in se non subsistit, nec à se, nisi sustentetur à diuina potentia: ideo impossibile est ipsam esse omnipotentem, non potest enim seipsam sustinere. Latius ibi declarat Sanctus Bonauentura quare creaturæ non communicatur omnipotentia, sicut soli Deo conuenit summa stabilitas, summa simplicitas, summa etiam immensitas: sic etiam omnipotentia quæ necessario requirit ista tria. Ideo omnipotentia communicari non potest alicui creaturæ, nec animæ Christi, nec alij. Et quantum alicui creaturæ conueniat, vt possit omnia scire, nec tamen conuenit vt possit

sit omnia facere. Vide ad hoc & Gabriel di. 13. quæst. vnica, art. 3. dub. 3. libr. 3. qui dicit, quod ratio omnipotentia includit esse principium omnium factibilium de non esse ad esse. Hæc autem repugnat creaturæ, quia nulla creatura potest esse principium omnium possibilem, quia non suipsius. Vide & ibidem quod omnipotentia attribuitur homini Christo. p. communicationem idiomatum, sicut ceterarum proprietates diuinæ, &c. Et quauis, ut modò dictum est, omnipotentiam soli Deo conuenire dicat, Gerson tñ videtur aduersari parte 2. sermone de dominio Euangelico facta in cœna Domini, qui & omnipotentiam attribuit creaturæ: ita enim scribit: Quia iam non vno, sed triplici titulo Christianus Monarcha est, Christiano omnia dedit in manus, Christianus fas est dicere potentissimum, Audebo dicere & omnipotentissimum, & arguar blasphemie, si non hoc Apostolus similis nobis de se dixerit: Omnia possum, omnipotens sum (exponit Bernard.) in eo qui me confortat Christus: ad Phil. 4. Si parua est Apostoli auctoritas, tibi satis sit illa Christi, qui ait: Credenti nihil est impossibile. Matt. 17. Vide latius ibi Gersonem.

DE POTENTIA Dei, vide infra in littera P.

OPERATIO est multiplex. Quædam ad locum, quæ vocatur motus localis. Alia ad formam absolutam, & hæc est multiplex secundum multipliciter formarum. Nam sunt formæ non vitales. Similiter quædam vitales: & harum aliquæ sunt vegetatiuæ potentia tantum, aliæ sensitivæ, aliæ potentia intellectiua. Formæ ad quas est operatio vegetatiua, sunt formæ substantiales totales, ad quas est generatio. vel partialis, ad quas est nutritio vel augmentatio. Formæ potentia sensitivæ & intellectiua, sunt formæ accidentales, scilicet cognitionis sensitivæ & intellectiua, &c. Gabr. libr. 2. dist. 8. quæst. 1. qui dicit ibidem, quod omnem motum localem potest causare Angelus in assumpto corpore secundum speciem, & ita motum membrorum palpebrarum, manuum, pedum, linguæ, & motum etiam inspirationis, etiam motum qui videtur esse

progressiuus. Latius Gabriel Non autem potest Angelus in corpore assumpto in operationes vitales potentia vegetatiua, ut est nutritio, augmentatio, generatio: ut ibi rotundè probat Gabr. Potest & in comestionem quæ præcedit nutritionem. Et licet non possit fieri vera nutritio, potest tamen fieri iuxta positionem elementi per Angelum, quod potest subito & impetere de miferi si vellet: ut sic apponendo corpori apparet augmentari & crescere (ut ibidem dicit.) Vnde dixit Raphael Tobia 12. Videbar quidem vobiscum manducare & bibere, sed ego cibo inuisibili & potu vtor, qui ab hominibus videri non potest. Siquidem visus fuit cibum masticare & traicere, sed conuersus non fuit in corpus viuens, &c. Item nec potest Angelus in assumpto corpore producere actus potentia sensitivæ, cognitiones, scilicet & appetitiones, hoc est neque visionem, neque auditionem, quia illi actus requirunt animam sensitivam tanquam principium actuum & organum. Et omnes cognitiones quas Angelus habere videtur per membra seu partes assumpti corporis, non sunt nisi cognitiones intellectiua, quas etiam habere posset corpore non assumpto. Patet, quia mouendo linguam verba format, quibus loqui videtur, & per hæc verba conceptus suos alijs exprimere. Percipit etiam voces loquentium, & intelligit sermones eorum, qui sine cognitione fieri non possunt. Et hæc cognitiones in Angelo non sunt sensitivæ, sed intellectiua, &c.

OPERATIO INTELLECTVS est quæ componit & diuidit simplices cognitiones in se formatas, componendo ex eis propositiones affirmatiuas, aut diuidendo, faciendopropositiones negatiuas, per quas discurrit arguendo. Format insuper intellectus notitias adhasuvas, quibus assentit vel dissentit propositionibus. Vnde de hoc multa Gabriel dist. 3. quæst. 2. lib. 2. Et assensus huiusmodi (ut idem dicit) quandoque generatur ex sola notitia intuitiua extremorum propositionis: & talis potest dici experimentum. Quandoque ex notitia quacunque terminorum propositionis necessaria. Et talis assensus vocatur intellectus, capiendointellectu non

por

pro potentia habituali, sed pro notitia actuali distincta cōtra alios habitus, quibus non contingit assentire falso. 6. Eth. Aliquando generatur assensus ex necessaria illatione ex evidentibus præmissis. Et sic vocatur scientia, si fuerit necessarium, hoc est ex assensibus præmissarum necessarium propositionum, ipsam in necessaria consequentia inferentium. Quandoque ex propositionibus non necessariis, sed falsis: & sic assensus falsæ genitus est error. A veris contingentibus & probabilibus: & sic dicitur opinio, suspicio, coniectura. Et quandoque generatur ex auctoritate sola, & sic est fides. Horum autem actuum habitus derelicti eisdem nominibus nominantur: hæ videntur operationes intellectus, ut dicit Gabriel ubi supra.

OPERATIO VOLUNTATIS est quam operatur voluntas, & est actus ipsius voluntatis. Et operatio voluntatis cum exterior, non est magis meritoria, vel demeritoria, quā sit sola interior sine exteriori imperata. Quod intelligendum est, stare semper æqualitate actus interioris, dum fuerit cum exteriori, & sine exteriori. probat Gabriel distinct. 42. quæst. vnica, lib. 2. ut si sit homo volens occidere & occidat, ille non est maiori pœna dignus apud Deum, quā si vellet occidere, & nō occideret. Suppositio quod æquæ plenam, & in omnibus similem voluntatem occidendi haberet. Et pariformiter dico de diuersis hominibus habentibus æquæ plenam, ac intensam voluntatem occidendi, quorum vnus occideret, alius impeditus non occideret. Nam vnus non plus demeretur quā alius, probatur & auctoritate Augustini libri. 1. de libero arbitrio cap. 3. Si cui non contingit facultas concumbendi cum vxore aliena, planum tamē quo modo sit eum cupere, & si potestas non detur sibi esse cum ea, non minus reus est, quā si in ipso facto deprehenderetur. Quidam autem non minus reus est, nisi quod non minori pœna dignus est. Idem Augustinus: In ipso animo ubi appetitus voluntatis hominum est humanorum mensura factorum, continuo pœna sequitur culpam. Et infra: Affectus voluntatis omnium factorum,

meritorumque mensura est. & sequitur: ex qualitatibus quippe voluntatum, non ex temporum spacijs siue rectè facta siue peccata metimur: & concludit: mensura peccatorum non in productione temporum est, sed in voluntate peccantium. Probat & ratione Gabriel, vide eum. Et si forte contingeret tantam esse voluntatem in eo qui non operatur, quanta est in eo, qui opus exercet, ubi voluntas eadem est, meritum dissimile esse nō potest. Peccat autem plus homo extensiuè concomitante exteriori operatione, quā sola interiore voluntate, quia peccat pluribus peccatis. Nam tam voluntas interior mala est, quā operatio exteriori imperata. & vtrumque est peccatum: & potest dici vnum peccatum quantum ad imputabilitatem, actus tamen exterior nullam propriam bonitatem moralem habet, propter quam magis imputatur voluntati quā solus actus interior, secundum Occā. Vide latius Gab. de his di. 42. q. vnica. art. 2. conclus. 1. & 2. & 3. libr. 2.

OPERATIO HUMANA est quam operatur homo. Et ut scribit Iac. de Valen. Psal. 50. ferè in fine. quatuor sunt genera humanarum operationum secundum Philos. 2. Ethicor. Nam quædam sunt merè naturales: & secundum istas, nec laudamur, nec vituperamur. Et quædam sunt, quæ procedunt ab habitu virtutis, sicut opera temperantis & fortis: & tales operationes dicuntur virtuosæ, & sunt per se laudabiles, & præmiandæ, quia sunt totaliter bonæ. Quædam autem operationes sunt totaliter contrariæ virtuti, sicut furta, homicidia, & adulteria, & ebrietates, &cæt. quæ sunt semper mala & vituperanda. Quædam verò sunt operationes, quæ non procedunt ab habitu virtutis, nec sunt aliquo modo contra virtutem, sed tendunt ad virtutem, & sunt propter virtutem: sicut sunt illi actus & operationes ex quibus frequentatis generatur habitus virtutis, quæ quidem operationes licet non sint totaliter bonæ, nec dicuntur virtuosæ, tñ nullo modo sunt dicendæ malæ: imò sunt bonæ & laudabiles. Ratione finis ad quæ tendunt, & ratione habitus virtutis quæ generant, cō

ed quodd exercitatio talium operationū generat habitum virtutis: ideo licet tales operationes non præmientur in se, tamē premiantur in habitu virtutis quem generant, & in operationibus sequentibus virtutem. Ita pariter in vita Christiana (vt ibidem scribit) sunt cōsideranda quatuor genera operationum. Nam quædā procedunt ab ipsa charitate, & fide formata, vt ea quæ fiunt ab aliquo viro iusto secundum legem, & præcepta diuina, & talia opera dicuntur totaliter bona & meritoria vitæ æternæ. Quædam autem fiunt contra diuinam legem, & charitatē ab aliquo peccatore, sicut furta & homicidia, & adulteria, & falsa testimonia, quæ totaliter sunt mala, quia procedunt à malo principio & mala voluntate: & ista dicuntur simpliciter mortua, quia merentur mortem æternam. Quædam autem opera fiunt ab aliquo, quæ nec fiunt ex charitate, nec contra charitatem, nec propter Deum, nec contra diuinam legem, sed naturaliter propter aliquod naturale interesse, vt defendere cognatum, consanguineum: quæ quidem opera non sūt meritoria secundum Gregor. in homel. quia aliud est diligere proximum propter Deum, & aliud propter propinquitatem sanguinis & cognationis. Quædam autem sunt, quæ licet non procedant à charitate, tamen non fiunt contra charitatem, nec contra legem Dei: imò fiunt secundum legem diuinam & præcepta, & propter Deum, & ordinantur in charitate, sicut sunt eleemōsyne, & operationes, & alia opera misericordiæ quæ fiunt ab aliquo peccatore, non proponente manere in illo peccato, sed desiderante agere poenitentiam, prout accedit in multis: quæ quidem opera licet non dicantur simpliciter bona, tamen de se nullo modo dicuntur mala, postquam non fiunt contra charitatem, nec diuina præcepta. Valent. Et istæ operationes possunt dici informes, quibus peccatrix anima intendit facere quod in se est, sed disponit ad vitam (vt scribit Gerson de vita spirituali animæ, lec. 1. ferè in principio) non quod ista dispositio sufficiat, vt pote quæ longinquā est, & nihil de vita spiritus habes in se, sed quia nihil interim anima maius

habet, quod faciat quā vt bene vtatur suis naturalibus potētij & donis quibusdam gratuitis, licet non viuificatis. Vide plura apud Gerf.

OPERARI meritorie, est parere fructum vitæ (vt inquit Gabr. dist. 4. quæst. 1. conclus. 9. lib. 4.) à quo cooperator. De quo vide in litera C. Et principium operationis humanæ est voluntas, sine qua nec opus est meritorium nec laudabile (ut dicit Scotus distinctione decima septima, libr. 3.)

OPERATIO diuina est vbi Deus operatur. Vnde est illud Ioan. 2. Pater meus vique modò operatur. Hæc operatio non potest impediri vbi Deus operatur vt tota causa, quemadmodum scribit Sanctus Bonauent. dist. 2. 4. artic. 1. quæst. 1. libr. 4. Operatur autem Deus conseruando creaturas suas in esse & actiuitate sua, & cooperando actionibus earum. Ipso enim agente, volente, conseruante & cooperante, mulieres pariunt, segetes crescunt, flumina fluunt, etiam in sabbato. de quo videre potes Doctorem Martinū Plantisch, veritate seu propositione 1. in opusculo de sagis.

OPERIRE idem est, quod tegere, velare, occultare. Aliud est operiri in conspectu hominis, aliud est in conspectu Dei, vt scribit Sanctus Bonauentura dist. 22. part. 1. quæst. 1. lib. 4. In conspectu hominis cooperiri potest aliquis, ita tamen quod propter hoc non desinat: sicut pictura operitur panno, non quia non sit, sed quia non apparet. In conspectu autem Dei quem nihil potest latere, operire est facere quod non sit. Et hoc modo charitas operit, priora peccata delendo, & id cum iam non sunt, remoto operimento modo apparent.

OPINIO sumitur multipliciter (vt scribit Petrus de Aliaco ar. 3. qu. prologi.) Vno modo pro præsumptione seu assensu temerario, quo quis æstimat se scire quod nescit. Et sic sumit Augustinus in libro de vtilitate credendi, cap. 21. Tria sunt, inquit, genera profecto improbanda ac detestanda. Vnum est opinantium, id est eorum qui se arbitrantur scire quod nesciunt, &c. Et infra quod opinamur, inquit, debemus errori. Alio modo sumitur

tur

tur pro assensu alicuius propositionis indifferenter. Vide latius ibi Card. videatur & Sanctus Bonaventura dist. 24. lib. 3. quest. 7. qui ponit duplicem acceptionem vocabuli, *Opinio*. Dicitur enim vno modo opinio acceptio vnius partis cum formidine alterius. Alio modo dicitur opinio acceptio animæ generata ex rationibus probabilibus, secundum quod consuevit dici, quod syllogismus Dialecticus generat opinionem: & syllogismus demonstratiuus generat scientiam. Primo modo, ut habet secum annexam formidinem & vacillationem (ut inquit Sanctus Bonaventura) non potest stare simul cum habitu fidei circa eandem materiam, pro eo quod fides facit plenè consentire in alteram partem, ita quod omninò reputat eius oppositum falsum aut errorem: nec propter hoc aliquam rationem superuenientem potest ad oppositum inclinari. Si autem opinio dicatur secundo modo, sic circa idem simul & semel potest esse opinio & fides, quoniam multi fideles habent ad ea, quæ credunt multas verisimiles rationes, & multas probabiles, quæ habent generare opinionem: & illa acceptio generata fidei non repugnat, imò subseruit & famulatur. Est. n. in fidei fomentum quo ad infirmos, & oblectamentum quantum ad perfectos. Hæc S. Bonaventura.

OPINARI idem est quod putare, suspicari, opinionem habere. Lactantius lib. 3. Id enim opinatur quisque quod nescit. An autem liceat contrariè opinari discutit, perquirat, & commentatur Sanctus Bonaventura dist. 27. quest. 4. lib. 1. Et concordat Beatus Thomas in scripto eiusdem primi dist. 33. art. vltim. Vnde contrariè opinari secundum Sanctum Bonaventuram, vel potest esse circa ea quæ spectant ad doctrinam humanæ inquisitionis, vel circa ea quæ spectant ad doctrinam Christianæ religionis. Circa ea quæ spectant ad doctrinam humanæ inquisitionis, licet contrariè opinari, & contrà asserere: quia illa non faciunt ad salutem. Hinc credo Gabrielem dixisse dist. 4. quest. 1. art. 3. dub. 2. lib. 4. In opinabilibus, quæ ut opinabilia dicuntur, non est inconueniens aliqua nunc secundum vnam opi-

nionem asserere, & nunc eius contrarium secundum aliam opinionem: hoc etiam frequenter Philosophos & Sanctos fecisse inuenitur. Secus si contraria dicerentur determinatiuè. Hæc Gabriel. Asserere autem contraria in his quæ spectant ad doctrinam religionis distinguendum est, ut idem vult Sanctus Bonaventura ubi sup. Nam quædam sunt de necessitate fidei, quædam de necessitate scripturæ, quædam sunt his annexa, ut sunt quæ faciunt ad fidei explicationem, & scripturæ expositionem. Circa ea quæ sunt de necessitate fidei opinari contraria simpliciter est peccatum in altero, scilicet qui falsum opinatur. Et si sit simplex opinio, est peccatum erroris: si autem assertio & defensio, non tantum est error, sed hæresis dicenda est. In his autem quæ sunt de certitudine scripturæ ignorantes scripturas, licet contrariè opinari, nec est culpa: ut si vnus homo simplex credat, quod Iacob fuit pater Isaac, alter non, sed econuerso. Et licet primus hoc suspicetur vel opinetur, tamen non peccat, quia ignorat scripturam. Scienti autem scripturam non licet, imò peccat si simpliciter opinetur: si autem defendat, hæreticus est iudicandus, quoniam contradicit scripturæ sacræ. In his autem quæ sunt annexa fidei vel scripturæ, aut vna opinio sequitur ad fidem & scripturam, & ad alteram sequitur oppositum. Et tunc dicendum, inquit Bonaventura, quod ante percontationem, licet contrariè opinari, sed post percontationem non licet, imò peccatum est, sicut in his quæ sunt determinata per fidem & scripturam: sicut fuit de opinione Porretani circa proprietates: dicebat enim illas non esse Deum, & ad hoc consequitur contrarium fidei. Cum enim Ecclesia adoret proprietatem, tunc adoraret non Deum, & non Deus esset adorandus. Vnde postquam ostensum est sibi inconueniens, nisi retractasset errorem, fuisset ab Ecclesia hæreticus iudicatus: sed hoc retractauit in concilio Remensi (ut dicit Bernardus). In his quæ sunt annexa fidei, nec repugnat, quia dubia sunt licet opinari, sed non licet asserere dubium circa Deum, quia opinari, est rationis conferentis: sed asserere dubium circa Deum, est rationis superbiens.

perbientis. Bonaventura ubi supra. Et in fine illius quæstionis dicit: Qui propria auctoritate de Deo asserit vel affirmat, quod nec scriptura, nec fides dicit, nec ad illa sequitur, præsumptuosus est iudicandus, etiam si verum dicat: & si dubitet corde & affirmat ore, mendax est. Si utroque modo asserit, superbus est: sed si tantummodo opinatur, nec asserit, sed opinionem tenet, in talibus non peccat. Et ut idem dicit. 14. quæst. 1. lib. 2. melius est pie dubitare quàm aliquid temere diffinire. Et ut idem inquit dist. 15. lib. 2. circa text. quando aliquid assertivè dicunt catholici tractatores, in hoc non discordant, quia quod asserunt, per revelationem spiritus sancti dicunt, qui non est contrarius. In eo verò in quo opinantur, dissentire possunt. Et aliquando dissentiunt, quia opinio venit aliquando ex probabili coniectura rationis, in qua homo frequenter decipitur, deceptio est potius quàm peccata quàm culpa, à qua vix aliquis tractatorum Catholicus immunis fuit: & ideo talis dissensio reprehensibilis non est, quia uis enim discordent aliquo modo iudicia, concordant tamen desideria. Omnes enim Catholici tractatores veritatem dicere volunt. Hæc ille. Opinio autem quæ habet communis doctrina, illa potius & semper sequenda est (ut inquit Gerson parte 3. super Cantica canticorum, partitione 1.) quoniam curiositas est, non doctrina pietatis opinionibus extraneis delectari. Vnde modò opinio de conceptione Beate Mariæ virginis, quod ipsa præservata sit penitus ab omni originali peccati contagione, est modò imitanda & tenenda, quàm modò omnes Catholici & veri Christiani tenent: de quâ re diffuse scribit Gabr. dist. 9. quæst. 1. lib. 3. Nec tamen (ut idem ait) propter hoc culpandus est Beatus Bernardus, sed nec S. Thom. S. Bonau. ceterique Doctores cum magno moderamine oppositum opinantes, quoniam eorum tempore hoc licuit, quum nulla determinatio vel Concilij vel Apostolicæ sedis facta fuit: nec festiuitas illa generaliter tunc fuit per orbem celebrata, quæ si præcessissent, haud dubium (inquit Gabriel) quin promptissime suæ opinioni cessissent, & Apo-

stolico magisterio consensissent. Hæc Gabriel.

OPINIO HÆRETICA est quæ contraria tur fidei pertinaciter. Et ad hoc quod aliquid sit opinio hæretica, requiruntur præcipuè tria, secundum Alexā. de Ales. 2. 2. titu. de hæresi. Et post eum habentur in summa Angelorum. vnde per consequens secundum ista tria iudicatur opinio hæretica. Primum est falsæ credulitas in rationali, quod est quod erret in articulis fidei, & eius sacramentis, scilicet Baptismo, Eucharistia, & sic de alijs. extra de hæret. cap. ad abolendam. Vnde ista falsæ credulitas contra fidem est dupliciter. Primò directè & principaliter, & sic omne illud quod est contra articulos fidei, est falsæ credulitatis. Secundò indirectè & secundariò, sicut est dogma peruersum vel expositio extorta in scripturis diuinis, ex quibus sequitur corruptio alicuius articuli fidei, vel determinationis Ecclesiæ, & huiusmodi, ut volunt Canonistæ. Secundum requiritur peruersa voluntas in concupiscibili, ex qua vult temere contra fidem vel Ecclesiam. Tertium requiritur defensionis vel assertionis, aut etiā impugnationis pertinacitas ex parte irascibilis, scilicet quod pertinaciter hoc teneat: quia si quis erret in fide & alijs prædictis, si tamen paratus est corrigi, non est hæreticus: patet in textu 24. quæst. 3. cap. Dicit Apostolus. & cap. Qui in Ecclesia. Gloss. ibidem. & 24. quæst. 1. Hæc est fides & extra de summa Trinit. & fid. Cathol. ca. Damnamus. verbo pertinaciter, &c. Et ut scribit frater Pelbartus in Rosa. Theol. illi opinioni magis adherendum est, quæ magis videtur concordare cum dictis sanctorum & determinationibus Ecclesiæ. Si autem de alijs rebus, tunc fauendum est ei qui melioribus rationibus roboratur. Et Albertus Magnus dicit, quod frater simplex & quilibet homo potest cum salute sequi in consilijs, quamcumque opinionem voluerit, dummodo alicuius magni Doctoris opinionem sequitur, &c. Et secundum Augu. in summ. in materia iuris diuini, veteris & novi testamenti præfertur Theologus. In materia verò iuris positivi, Canonista præfertur in materia canonica, sed in materia legali præponitur

ponitur Legista. Sed quid de Doctoribus quatuor Ecclesie cum opinantur cōtrariē dicitur secundum Gloss. distinctio. 9. cap. veteris. Quod quando prædicti discordant, tunc in disputationibus subtilibus & quæstionibus præfertur Augustinus. Sed in translationibus vel historialibus & interpretationibus præfertur Hieronimus. In moralibus autem Gregor. In sermonibus verò & iudicijs præfertur Ambrosius. vt & notat Gab. di. 15. ca. Sicut & in Angeli. summa. Et hoc tenendum est, p. regula generali, qd̄ dicta sanctorū ab Ecclesia approbatorū sunt firmiter tenenda, & præcipue dicta quatuor Doctorū vsq; ad vltimū iota seruari debent, & defendi vsq; ad sanguinis effusionem. di. 15. ca. fi. & 25. q. 1. Sunt quidem. Intellege nisi essent retractata ab eisdem vel p. Ecclesiā correctā. 16. di. 1. & 2. & di. 22. c. j. Et nisi discordarent in decretis corū. Quæ aut opinio est magis sequenda, qm̄ discordant Doctores? Dicendum s̄m Ambro. & Docto. quod in iure cano. & ciuili super his quæ spectant ad articulos fidei & ad salutem animæ, qm̄ Docto. approbatorū est diuersitas, decisio spectat ad Papā, cui standum est. In alijs autem licet cuilibet eam, quæ sibi placet, opinionē sequi, &c. puta de Salomone, vtrum sit saluatus vel dānatus. Simile fuit olim de Mariæ virg. assumptione in corpore glorificato. Sed iam s̄m quod dicit Hostien. de ferijs cap. conclusus, &c. approbata & communis opinio est, quod sit glorioso corpore assumpta. Idem dicit Innoc. de constit. ne innitatis, &c.

OPTIMUM quoddam est simpliciter, vt distinguit Bonauent. quoddam est in ordine vniuersi. Vnde Dionys. Optimi est optima adducere, loquitur de optimo in ordine nō absolute: sicut vinum est bonum in se, & tamen non est bonum in ordine sanādi febricitantem: ideo non vult quod res debuerit fieri in optimo statu simpliciter, sed in statu in quo optimè saluaretur ordo vniuersi, & eius pulchritudo hic consistit in ordinato processu, quo peruenitur ab imperfecto ad perfectum, ab inferiori ad supremū, à merito ad præmiū: hic autem ordo requirit vertibilitatē naturæ intellectuales saltē à principio suæ

creationis. Aliās nisi esset vertibilis, mereri non posset. Vel potest dici, quod optimum dici potest, vel comparādo ad principium quo producit, vel comparādo ad propriam bonitatem, & gradum perfectionis essentialis, quem recepit à producente. Primo modo verum est, qd̄ semper optimum pducit optima, id est optima voluntate, quia sua voluntate quæ sē per est optima & infinita. Secūdo modo non est verum, quod optimum producit optima semper, quia tunc non produceret nisi vnum, vel saltem nisi res perfectissimæ speciei, vt recitat Gab. di. 23. q. vnic. ar. 3. dub. 1. lib. 2. ubi & scribit cum queritur, quare Deus non produxit naturam impeccabilem, quæ melior esset peccabili? Respondetur, quod non placuit: diuinæ enim voluntatis causa quærenda nō est, cum secundum se sit iusta & optima, nec habet causam priorem, nec aliam regulā. secundum illud Apostoli Rom. 11. Quis prior dedit ei, & retribuetur illi: nec quia res bona ideo volita, sed quia volita ideo bona.

OPUS. Opera sunt multiplicia, & de quibusdam vide in dictione OPERATIO: de alijs in sequenti. Est enim opus carnale, est opus pœnale, est opus satisfactorium, est opus moraliter bonum, est opus conformatum, est opus supererogationis, est opus mortuū, est opus incarnationis, est opus Dei, est opus laboriosum, de quibus pauca videantur. Et opus Græcè ἐργον dicitur. Et differunt opus & opera, qd̄ opere sunt diurnū officium, Opus verò finis, fructusque operæ, secundum Vlpianum Iurisconsultum. Teren. vtrumq; vno versu optimè expressit, cum ait: *Quod in opere faciundo operæ consumis tuæ*. Hinc operæpretium, id est fructuosum, & ad rē pertineans. Aliqñ tamen opus pro opera capi videtur. Virg. *Mollibus è stratis opere sabriliū surgit*. Opus quandoque pro necesse accipitur: vt ægrotanti opus est Medico. Hinc oportet venit, quod significat pariter necesse est. Et operam dare, est diligentiam impendere: & propriè opera ad corpus, cura ad animam, diligentia ad vtrumque refertur, de quo aliās diximus.

OPUS BONVM moraliter est opus elicitum,

T t aut

aut imperatum conformiter ad dictamen recte, id est inculpabilis rationis: & quia multa dicitur ratio recte debere convenire actui, ut sit rectus; ex pluribus dependet eius ratio bonitatis, de quo consulas Gab. dist. 40. q. vnic. art. 1. lib. 2. Nullum autem opus bonum quantumcunque parvum, ut scribit Brulef. di. 29. q. 6. li. 2. possumus facere sine diuino auxilio, & generali influenza, quia secunda causa non potest agere, nisi mediante prima. Id quod multis probat Doctor Martinus Plantisch in opusculo de sagis maleficis: veritate seu propositione prima. Differunt autem opera moralia & opera meritoria. Nam opera moralia dicuntur illa (ut scribit Brulef. d. 32. q. 2. li. 3.) quae eliciuntur vel imperantur ab ipsa voluntate, & non esse completum dictamen recte rationis. Opera meritoria dicuntur illa, quae eliciuntur a voluntate sine inclinationem charitatis vel gratiae: & omne opus meritorium est opus morale, sed non e contra.

OPUS VIRTUOSUM & laudabile est triplex, ut notat Brulef. in Prologo 1. sententiarum. Nam quoddam est opus virtuosum simplex, pertinet ad vitam contemplativam, cuiusmodi est amare Deum, audire Missam, & orare Deum. Aliud est opus virtuosum simplex, pertinet ad vitam activam: sicut est recipere hospites, ministrare infirmis. Dicuntur autem simplicia, quia non sunt permixta. Tertium est opus virtuosum pertinet ad vitam activam. Derivatur tamen a plenitudine contemplationis, ut est praedicare, alios docere: non enim simpliciter pertinet ad vitam activam docere: sed etiam ad contemplativam. Et opus vitae contemplativae est simpliciter melius & nobilius, quam sit de facto opus simplex vitae activae, ex quo vita contemplativa, est simpliciter melior vita activa. Et licet opus simplex vitae activae sit virtuosum & bonum: non est amen equè perfectum: imo minus perfectum opere derivato ex contemplatione. Est autem duplex difficultas in opere virtuosum. Una ex parte operantis, & haec non facit opus in se esse virtuosius: non enim sequitur: Difficilius est mihi ieiunare quam orare: ergo melius est ieiunare quam orare &c. Alia

est difficultas ex parte operis in se. Et illa facit opus bonum magis meritorium. Unde docere & praedicare sunt difficiliora operibus solummodo contemplationis; difficultate operis in se: igitur sunt magis meritoria. Opus itaque vitae activae derivatum a vita contemplativa, est simpliciter nobilius, & virtuosius in genere moris, quam sit simplex contemplativum. Nam magis & perfectius est illuminare, quam lucere, illuminare enim praesupponit lucere, & sicut maius est illuminare quam lucere, ita maius est contemplata alijs tradere, quam de facto contemplari solum. Haec Brulef. ubi sup.

OPUS BONUM siue bene operatum (ut scribit Gabr. dist. 23. qu. 2. art. 3. dub. 4. lib. 3.) intelligitur opus, quod a potentia elicitur convenienter ad finem proprium potentiae, cuius est. Sic quia oculi, ad est, potentiae videndi, finis est videre. Equi fessorem suaviter ferre, velociter currere, & imperterritè hostes invadere. Ideo dispositiones, quibus oculus disponitur ad perfectè & clarè videndum, dicuntur virtus oculi. Et membrorum fortitudo, quo equus ad fines suos bene disponitur, est virtus equi. Sic est, quia finis proprius intellectus est cognitio veri: & finis proprius, voluntatis est adeptio boni, habitus inclinans intellectum ad apprehendendum clarè obiectum, & ad assentiendum propriè & firmiter vero, est virtus intellectus. Et habitus inclinans voluntatem ad delectabiliter volendum bonum, & nolendum malum, est virtus voluntatis. Haec Gabr. Et opera nostra (ut scribit Christopolitanus episcopus Psal. 89.) sunt in duplici genere. Nam quaedam pertinent & diriguntur ad proximum, & pertinent ad charitatem proximi. Et quaedam dirigunt in solum Deum: & ista pertinent ad cultum divinum & laudum: sicut oratio, oblatio, & adoratio. Vide latius ibi Valentianum.

OPUS EXCELLENS dupliciter potest dici (ut scribit S. Bona. dist. 40. q. 4. lib. 2.) Aut secundum vanam aestimationem: sicut aliquis reputat excellentiā vindicare se de aduersarijs, & praedominari alijs. Aut secundum veritatis dictamen: & sic sustinere ignominiosissimum genus mortis pro Christo,

Christo, est opus magnæ excellentiæ, & tale opus excellentiæ non concluditur contra opus humilitatis: imo simul cum illa stat & necessariò eâ requirit tanquã sociam: & dum in se habeat difficultatem & dignitatem & charitatem præambulã, & humilitatem annexam, non est mirum si disponit ad maiorem gloriam. Bonaventura.

OPUS LABORIOSVM quandoque dicitur magis tale ex ipso opere, quia arduum est, aliquantulum excedens vires naturales. Alio modo dicitur laboriosum propter operantis defectum, propter quæ magis laborat, & ista laboriositas minuit meritum, prima auget, & ad illa promouet charitas, quia facit aggredi ardua. Gab. d. 17. ar. 3. dub. 3. li. 1. & d. 29. lib. 2. Hinc Aug. Omnia sæua, lenia & prope nulla facit charitas. Meritum aut, vt Gabr. vbi supra dicit, nõ commensuratur labori, sed perfectioni charitatis & intentioni actus: vt & alias dicitur.

OPUS FACILE Et duo sunt quæ faciunt opus facile: Primò affectus operantis. Secundò precium rei adipiscendæ, vt dicit Iac. de Valen. Psal. 118.

OPERA quædam dicuntur viuia, quædam dicuntur mortua, quædam mortificata. Opera viuia dicuntur quæ sunt ex radice spiritualis vitæ, quæ est charitas, propter quæ operans remunerandus est vita æterna, hæc tamen per sequens peccatū mortale mortificatur: nõ per se, nec absolutè, sed per accidens, & in relatione ad peccatorem, quia durante peccati mortalis obstaculo, homo pertingere non pòt ad efficiaciã illorū operū, quia cū peccato mortali remunerari non pòt in vita æterna. Rich. di. 14. ar. 8. q. 2. lib. 4. Et dicuntur opera viuia, vt habet Palud. di. 14. q. 7. lib. 4. quia facta sunt à viuente vita gratiæ: & sunt meritoria vitæ æternæ, quamdiu nõ impediuntur. Opera mortua dicuntur illa quæ facta sunt à carente vita gratiæ, vt ait Petr. de Palu. vel quæ non sunt meritoria vitæ æternæ propter defectū debitæ circumstantiæ, quæ tamen sunt bona ex genere, & per consequens nata viuere. Quæ verò sunt mala ex genere, non sunt mortua priuatiuè, quia nunquam sunt nata viuere. Quæ aut à principio erant meri-

toria, & postea superuenit mortale, dicuntur mortificata, vt dicit Paluden. Vel opera dicuntur mortua sicut Rich. vbi sup. quæ non sunt ex radice spiritualis vitæ, quæ est charitas, & talia sunt opera bona in peccato mortali facta. Põnit & differentiam hanc inter opera mortua & mortificata Gab. di. 14. q. 3. ar. 3. dub. 5. lib. 4. post Magist. & Doct. Mortua dicuntur quæ nunquam acceptata sunt ad beatificam præmiatio- nem, & talia sunt omnia, quæ non sunt elicitæ ex gratia, sicut omnia opera existentis in gratia, non tñ ab eo in finem vltimū ordinata. Sed opera mortificata sunt quæ ad præmiū æternū sunt à Deo acceptata, sed per sequens mortale peccatum ab assecutione præmij impedita, talia sunt opera meritoria ex gratia elicitæ lapsū in mortale præcedentia. Et licet opera propter culpam mortificata reuiuiscant per penitentiam, nõ tñ mortua, quia quod nunquam vixit, non reuiuiscit, & quia opera prius mortua nullā habuerunt efficaciam respectu futuri præmij beatifici, non adquirunt illam per remotionem impedimenti. Vnde de latius Gabr. vbi supra. Et dist. 4. q. 1. in fi. li. 4. vbi dicit quod opus bonū mortuū, id est in mortali peccato factum nunquam reuiuiscit, quantum ad meritum operantis: quod mereretur si non in mortali fieret, sed quantum ad effectum quem aliunde habet potest reuiuiscere. Exempli causa: Eleemosyna in peccato mortali facta, non reuiuiscit quantum ad meritum dantis, reuiuiscit tñ quantum ad orationem pauperum eleemosynam recipientium, quibus impetrant gratiam danti. Sic abstinentia & corporis castigatio in mortali facta, non reuiuiscit quo ad meritū abstinētis, sed quia castigatio ex ipso opere habet carnem subicere spiritui, quantum ad illum effectum reuiuiscit, quia cedente fictione, caro subiectior est spiritui quam si nõ præcessisset castigatio. Sic susceptio baptismatis, quantum ad meritum quod mereretur si susceperet, contritus non reuiuiscit, sed quantum ad effectum quæ habet ex opere operato per diuinam assistentiã, reuiuiscit. Nec vt sic est opus suscipiētis, sed Dei suo signo assistētis. Hæc Gab. Et de operibus satisfactionis est idē iudi-

clum sicut & de alijs operibus, vt vult idē Gab. d. 16. q. 2. post dub. 4. Opus. n. meritorium mortificatū reuiuiscit, sed opus mortuum, id est extra charitatem factū nunquā reuiuiscit. vt supra patet. Astipulatur Rich. & Palud. vbi supra. quos & latius videre potes. Sed his videtur dissentire Iac. de Valen. in fi. Psal. 50. quādo dicit quod iustificatus per pœnitentiā pōt mereri augmentum gloriæ per bona opera quæ fecit dum erat in peccato, & hoc per nouam oblationē in virtute nouæ gratiæ. Probat hoc multis ratione & exēplo de illo qui est extra gratiā principis, & tū multa bona agit aliās, & exul à terra propter principem illa opera profunt ei, postquam redit in gratiam cum principe. Tali ergo, vt ipse vult, clemētia nō est neganda in Deo respectu iustificati pœnitentiam, qui ante pœnitentiā nunquā cessabat orare, & alia bona opera exercere. Hinc dicit Luc. 16. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cū defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Subiungit & Valent. quod talia opera facta à peccatore non sunt mortua, sed viua, & à principio viua, quia à gratiā pœueniente & impellente ad bene agendū, sunt facta. Sed si quis diceret: Talia opera sunt facta ab homine mortuo ī peccato, ergo sunt mortua. Negatur inquit consequentia, sicut non valet: Domus facta est ab homine albo, ergo est alba, eo quod accidit domificatori quod sit albus: ita accidit homini quod sit peccator in quantum agit talia bona, sed nō accidit sibi, imo est necesse qd̄ operetur per gratiam saltē pœuenientem & disponētem. Et licet talis homo nō dicatur viuere vita gratificata: tū viuut per talem gratiam disponētem quantum ad illa bona opera agēda. Bona igitur opera facta in peccato valēt iustificatio per pœnitentiā post conuersionem, eo modo quo dictum est in virtute nouæ charitatis. Quare ibidē hortatur episcopus Christopolitanus, quod existēs in aliquo peccato, non debet cessare orare, nec bona opera agere cū proposito & conatu agendi pœnitentiā. Hæc Valē. Vide ad hoc Gabr. distict. 16. questio. 2. art. 3. dub. 4. libr. 4. qui non parum multa scribit.

OPUS CARNALE est opus peccati. Ex quo (vt scribit S. Bona. di. vlt. art. 2. q. 1. lib. 4.) generatur vermis spiritualis. Et tunc dicitur peccatum putridum, quando anima in eo requiescit finaliter: vt idē dicit q. 2. vbi sup. Qū autem sit peccatum mortale delectari in opere carnali, consulat Gers. par. 2. in qu. quibusdā, & suis responsionibus, qui ita scribit. Quod si quis tentatus fuerit de aliquo peccato mortali, si delectatur in eo delectatione morosa, & placeat sibi illa delectatio ratione deliberata, ita qd̄ non vellet quod tentatio recederet, sed qd̄ tentatio dureret amplius, posito quod nō vellet actualiter cōmittere peccatum, hoc est exercere peccatū suum ad extra, peccat mortaliter. Sic intelligitur illud B. Tho. de Aquino, qui dicit qd̄ cōsensus delectationis peccati mortalis est peccatū mortale. Propterea (inquit Cancell. Parisien. vbi sup.) cautissimū est statim abigere tales recogitationes operū carnalium, tam aliorum q̄ suorum, quāuis sit aliquādo in tali recogitatione vitium quoddam curiositatis noxiæ, quā non oportet esse peccatū mortale, potius quā sit delectatio carnalis. Et hæc curiositas cōmunis est apud quemlibet ex sensibus, vt oculus nō saturatur visu, nec auris auditu, & pōt magis dici delectatio huiusmodi sensualis, quā carnalis seu libidinosa. Hæc Gers.

OPUS insuper carnale opponitur spirituali. Nam opus carnale est opus carnis vel vitiosum vel malum. Opus verò spirituale est opus spiritus vel bonum vel virtuosum, vel meritorium. Et opera carnis dicuntur opera tenebrarū, & opera spiritus arma lucis dicuntur, vt dictum est. Opponuntur & ex eo, quia caro cōcupiscit aduersus spiritū (inquit Apostolus.) Annūmerat autem Apostolus ad Galat. 5. opera carnis, quæ sunt secūdu eum, Fornicatio, imunditia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitia, contēriones, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, & his similia. Et qui talia agunt, regnum Dei nō consequentur. Fructus autē spiritus est charitas, gaudiū, pax, patientia, benignitas, bonitas, lōganimitas, māsfuctudo, fides, modestia, cōtinētia castitas,

castitas, &c. Quod autem opera carnis dicantur opera tenebrarum, & opera spiritus arma lucis, habetur ab eodē Apostolo ad Roman. 13. cum inquit: Abijciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis, sic ut in die honestē ambulemus, nō in comestationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicijs, non in contentione, & æmulatione, sed induimini Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desiderijs.

OPUS POENALE dicitur dupliciter (ut scribit Gabr. di. 16. quæst. 2. art. 1. libr. 4. Vno modo formaliter, scilicet quod infert afflictionem vel poenam agenti interiorē, scilicet tristitiam animæ, vel dolorem exteriorē corpori, ut contritio, ieiunium, castigatio, labor corporalis. Vel opus dicitur poenale, secundum Paludensem, distin. 15. quæstio. 1. libr. 4. quicquid est contra rationem voluntatis, & huiusmodi, non est inquit satisfactorium, quia nec virtuosum. Alio modo virtualiter, scilicet quando eminenter includit perfectionem operis poenalis, & reddit hominem paratum ad subeundum passionē, aut laborem si facultas vel opportunitas occurreret. Sic actus intensus charitatis Dei, licet delectet habentem intantum, quod etiam opus naturaliter poenale reddit dulce & delectabile. Sic de B. Stephano, Petro, Andraea, &c. scribit B. August. in soliloq. cap. 22. quibus dulcedo & fervor charitatis lapides torrentis, & crucem fecit dulces, eosque paratissimos reddidit ad tormenta sæuissima tolleranda: attamen talis actus dilectionis Dei includit virtualiter contritionem peccatorum. Non enim simul stant Deum super omnia diligere, & tamē peccatum quod contra Deum est, non odire, si in cogitatione occurrat. Gabr. vbi supra. Vel opus poenale secundo modo dicitur (ut Palud. ait) quicquid est privatio alicuius boni quamvis placeat voluntati: & sic per tale opus poenale in se liberale voluntati fit satisfactio.

OPUS SATISFACTORIUM (ut post Rich. scribit Gab. dist. 16. quæst. 2. dub. 7. libr. 4.) est opus seu actus voluntatis elicitus vel imperatus. Ideo flagella vndeunque in-

ferantur ab extrinseco, ut sic non sunt satisfactoria. Sed voluntaria sufferentia eorum pro remissione peccati satisfactoria est, quia illa est à voluntate tanquam ab actu principio. Concordat Paludensis vbi supra.

OPUS SUPEREROGATIONIS dicitur opus consilij vel quod sit ultra id ad quod quis debet: & opus supererogationis includit meritum, quare Deus nō potest propriē facere opera supererogationis, quia Deus non potest mereri. Item sacerdotem dicere horas, non est supererogationis. Item ieiunare per quadagesimam, non est supererogationis. Item aliquid alicui, quandoque est supererogationis, & postea non est supererogationis, sed necessariū. Sicut aliquem servare regulam fratrum minorum, ante votum est supererogationis, postea est bonum necessarium: post professionem enim ex communi lege vouentium tenetur, quia vouentibus est lex posita de reddēdo. Bonum autem supererogationis non habet malum oppositum: ideo nec consilium habet signum oppositum. Hæc Brulefer di. 45. ar. 3. q. 2. libr. 1.

OPUS FORMATVM. Et dicuntur opera formata dupliciter. Vno modo per exclusionem deformitatis peccati. Alio modo per positionem dignitatis meriti. Si primo modo accipiātur opera formata, sic precepta decalogi obligant ad opera formata: obligant enim ad vitandū omnia peccata mortalia. Omnia namque peccata mortalia aut capitalia in mandatis Dei habentur prohiberi. Nam superbia prohibetur in adoratione Dei, & in honorificatione proximi: invidia verò & ira, in fura homicidij: acedia in sanctificatione sabbati: auaritia verò in prohibitione furti: luxuria & gula sibi coniuncta, in prohibitione moechiæ & adulterij, vbi prohibetur omnis coitus & immoderata delectatio carnis. Si secundo modo, si loquamur de obligatione conditionalis mandata decalogi obligant ad opera formata. Si quis enim vult ad vitam ingredi, necesse est ex charitate servare mandata, quæ quidem charitas est meriti principium. Secus est de obligatione absoluta. Videatur ad hoc Sanctus Bonauent. distin. 37.

Tt 3 q. 2. libr. 3.

q. 2. lib. 3. & aliàs patet sufficienter in ditione **PRÆCEPTVM**. Debemus autem mandata obseruare secundum intentionem præcipientis: & hoc verum est de obligatione conditionali, si volumus ad vitam ingredi. Posset tamen & aliter dici, quod intentio Legislatoris non solummodo fuit ad hoc ut homo perueniret ad gloriam, sed etiam ut vitaret penam. Mandata autem si obseruentur quantum ad opera extra gratiam facta, sufficiunt ad vitandam penam. Et propterea non sequitur, quod per mandata obligetur quis absolute ad opera meritoria, ut dicit S. Bona. vbi sup. in solu. argu.

OPVS OPERATVM & opus operans, ita distinguuntur: Opus operatum, est opus vel signum exterius exhibitum, quod fit ad significandum aliquod, & valet ex institutione & pacto, sicut sacramenta nouæ legis valent ex opere operato, hoc est ex vi sacramenti conferunt gratiam, si nihil aliud impediatur, hoc est si suscipiens non ponat obicem, vel non est peccato inquinatus mortali. Opus verò operans, est motus ipsius agentis interior. Et fructus sacramentorum est, ut per ea consequamur gratiam, non solum ex opere operante, sed ex opere operato (ut scribit Gabriel sermone primo de Circumcisione Domini) quod nullis alijs operibus est concessum, nec ceremonijs veteris legis (ut dicunt Doctores ex verbis Augusti. quæ ponit Magister dist. 1. quart.). Sic autem conferunt gratiam ex opere operato, quia ad consequendam gratiam per ea non requiritur secundum Scotum, motus bonus interior de congruo sufficiens ad gratiæ infusionem, sed sufficit quod suscipiens ea non ponat obicem infidelitatis contrariæ voluntatis aut consensus in mortale peccatum commissum vel committendum. Qui enim tale aliquid repugnans gratiæ in se haberet, gratiam accipere non posset, quoniam contraria & repugnantia simul stare non possunt, patet in paruulis baptizatis, & penitentibus solum attritis. In primis nullus motus liberi arbitrij præcedit. In secundis & si aliquis præcedit, tamen talis propter sui imperfectionem gratiam de congruo non meretur, & tamen ambo virtute sacramenti gratiam conse-

quantur. Gabr. post Scotum vbi supra. Dicimus præterea quod Missa & mali boni sacerdotis ex opere operato est æqualis, sed ex opere operante est inæqualis: quoniam tamen boni quam mali sacerdotis Missa est melior. Sic Missa dupliciter dicitur valere ex opere operante, hoc est ex merito personali personæ celebrantis, propter quod cõfert Deus petita à sacerdote eis quibus orationem & Missæ sacrificiū applicat. Ex opere operato, id est ex ipsa consecratione, oblatione, sumptione venerabilis Eucharistiæ, non habendo respectum ad personalem sanctitatem aut meritum sacerdotis. De quo vide latius Gabrielem lect. 26. canonis. Vnde Augustinus in libro de corpore Christi. In mysterio corporis & sanguinis Domini nihil à bono maius, nihil à malo minus perficitur sacerdote: quia non in merito consecrantis, sed in verbo perficitur creatoris, & sacramentalia verò valent ex opere operante, non ex opere operato: de quo aliàs latius dicitur, & infra videbitur aliquid, cum de sacramento agetur. Vnde Gerson tract. 9. super Cantico Mariæ, ait: Sciebat (inquit) loquitur de Beata Virgine, Eucharistiæ susceptionem virtutem habere privilegiatam, quā dicimus vim operis operati. Addit: hæc vis ad propriū meritum solius voluntatis vel proprii operis plus valet hic, sicut & in baptismo actualiter accipere quā solum voluntatis desiderium habere. Quo circa (inquit Gerson) stultè agunt qui se reddunt inhabiles ad susceptionem: stultè qui sine causa rationabilis impedimenti se subtrahunt. Prudenter verò qui sibi bene conscij frequenter accedunt, porro mereantur sacerdotes dignè consecrans, sed amplius dignè communicans, etiam non sacerdos. Hæc Gerson.

OPVS aliquod prodesse alij per accidens dupliciter potest intelligi: ut scribit Rich. dist. 45. art. 6. quæst. 2. lib. 4. Aut quia est pure passiva occasio utilitatis illius: quia ex se magis ordinatur ad defectum, quā ad bonum ex bonitate sua inde illius utilitatem eliciat, & tale opus facienti non prodest, sed obest. Alio modo: quia quāuis non sit per se causa utilitatis, tamen ordiatur ad inducendum homines ad faci-

facien-

faciendum alterius utilitatē, & tale opus prodesse potest facienti, sicut est mortuos sepelire, quod prodest viuis sepelientibus: quia tale opus fides resurrectionis aluit (vt dicit August.) & homines ad eleemosynam faciendam excitat. Luminaria, etiam panni, & alij sumptus, qui sunt in sepulturis mortuorum, prodesse possunt per accidens, in quantum per talia homines excitantur ad compatiendū, & per consequens ad orandum pro eis, & in quantum etiam pauperes fructū capiunt, & ecclesia propter Deum honoratur: sic Tob. 12. sepultura inter ceteras eleemosynas computatur, vt habet Rich. q. 1. vbi sup.

OPUS DEI est qd sit a Deo. Et si Deus omnium est causa (vt dictum est in dictione **CAUSA PRIMA**) tamen agit & mediante creatura multa alia. Est igitur causa omnium eorū quæ sunt vel mediata vel immediata, opera autem Dei sunt perfecta, vt dicitur Deut. 32. Et opus Dei (vt scribit S. Bona. dist. 3. part. 2. qu. 1. libr. 2.) eo ipso quod opus Dei est, necesse est ipsum esse laudabile, esse ordinabile, esse acceptabile, esse perfectum, vel perfectibile. Nihil facit Deus qd non deceat suam maiestatem. Vnde dicere vel ponere quod diaboli a Deo habuit originaliter sibi innatam malitiam voluntatis, non tantum falsum est, imo hæreticum: cū enim Deus in omnibus operibus laudabilis existat, non est credendum quod faciat opus aliud quod vituperabile. Plura ibidem Bonau. Et cū potentia Dei prout ad extra respicit, & operando se extendit, est eadem in qualibet personarum (vt scribit Gerf. tract. 5. super cantico virginis) & secundū istam opera trinitatis sunt omnino diuisa. Opus verò Dei opificis i prima mūdi productione est triplex, scilicet opus creationis, opus distinctionis, opus ornatus. Opus creationis est opus productionis creaturæ de nihilo, quod describitur ante omnem diē, cū legislator Moyses ait: In principio creauit Deus celū & terram, &c. Opus distinctionis est quo ab inuicem distinctæ sunt partes mūdi principales, scilicet celum & elementa, aut per formas substantiales speciuocas de nouo non quidem creatas, sed de præia-

centi materia productas, vel accidentales, & per locutionem eis debitam & distinctam, & hoc describitur factum tribus primis diebus, quorum primo facta est lux. Secundo firmamentum. Tercio aqua & terra cum plantis. Opus ornatus est productio luminariū & mixtorū in celo ex materia elementorum, quibus cœlestia corpora & ipsa elementa ornantur, & hoc describitur vltimis diebus facta, scilicet quarta quinta, & sexta. Quarta opus ornatus celi. Quinta ornatus aquæ. Sexta ornatus terræ. Hæc Gab. dist. 12. q. 2. li. 2.

OPERA DIVINA secundum Iacob. de Valent. Psal. 91. sunt in triplici genere vel sunt triplicia. Quædam dicuntur opera creationis, & quædam opera permissionis, & quædam opera redemptionis, & quædam opera iustificationis & punitionis. Prima opera, scilicet, creationis: puta, celū & elementa & omnis ornatus eorum, dicuntur opera magnifica, quia demonstrant Dei omnipotentiam, de quibus modo dictum est. Opera permissionis, scilicet, quare Deus permittit prosperari malos, & affligit bonos in hac vita, pertinent ad profundissimam & abyssalem scientiam Dei. Opera verò punitionis malorū pertinent ad Dei iustitiam: & demonstrant Deum esse iustissimum. Sed iustificationes bonorum pertinent ad Dei misericordiam, quia sicut punit malos per iustitiam, ita iustificat & vocat & exultat bonos non ex meritis, sed p solā misericordiam, & talia opera etiā pertinent ad altitudinem sapientiæ & scientiæ Dei, ideo dicuntur in scrutabilia & inuestigabilia, eo quod nullus potest reddere causam, cū sint ex voluntate Dei, & occultissimis iudiciis eius, & talia opera dicuntur profundissimæ cogitationes Dei. Hæc Valentia. De his operibus David loquitur Psal. 91. cū ait. Quam magnificata sunt opera tua Domine? nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ, vir inspicies non cognoscet, & stultus non intelliget hæc, &c.

OPUS incarnationis est, dum Christus assumpsit humanam naturam, & illud opus excedit limites naturæ, ut scribit Gabr. distin. 2. quæst. vnica. dub. 3. lib. 3. Et de opere incarnationis siue incarna-

tionem supra dictum est

ORARE est mentē in Deum eleuare, à quo oratio. Et oratio secundum Rich. dist. 13 ar. 4. qu. i. lib. 4. dupliciter potest accipi. Vno modo pro desiderio obtinendi aliquid à Deo, quo desiderans ordinetur in ipsum, & sic oratio est quidam ascensus animæ intellectus ad Deū, qui id est voluntatis vt elicientis, & intellectus vt dirigentis. Vnde Glosa super illud Psal. Accedite ad Deum, dicit fide inherendo & duobus pedib? geminæ charitatis currendo. Primum pertinet ad directionem intellectus. Secundū ad sensum effectus etiam sic accipitur oratio secundū quod 1. Cor. 2. distinguitur contra obsecrationem, postulationem, & actionem gratiarum, & etiam in Glos. super illud Psal. Domine ante te omne desiderium meū, vbi dicitur: Nunquam desinit orare qui non desinit amare. Alio modo orare idē est quod predictum desiderium loquēdo Deo proponere, non per modum indicationis, sed supplicatium: & sic orare est actus intellectus, vt elicientis, & voluntatis vt mouētis, & sic loquitur Isido de oratione x. lib. Etym. vbi dicit. Orare est dicere. Et Auicē. x. metā. cap. 3. cum dicit, quod p orationē homo est eloquēs Deo. & Philosophus 1. Ethic. ca. penult. vbi dicit. Ad optima deprecatur oratio. Orare est postulare. Vnde Aduocatos dicimus oratores & orationes vocantur postulationes, vt inquit Paludēs. dist. 15. ar. i. lib. 4. & postulare secundū leges est desiderium suū, vel amici in iudicio coram iudice proponere vel exponere, inquit Palud., qui & ibidem dicit quod quisque & in quocunque statu orare debeat. Et clerici prius psalterium quam Philo. addiscant: aliās non excusantur à culpa, & de modo orandi ibidem dicit. Orare pro aliquo, est orare pro alicuius salute, idcirco pro martyre non est orādū recte. Augu. de verbis Apostoli di. Iniuria est pro martyre orare in ecclesia, cui? nos debemus orationibus commendare, pro aliis autem defunctis oratur. Si ergo, vt scribit sanctus Bonauen. circa textum di. 45. libr. 4., cōstare debet nobis quod martyres statim beatificantur, sicut nullus debet de eorum gloria dubitare, ita

pro eis nullus debet orare. Si enim orāt videtur præsumere quod non sint martyres verē, & nō tantum præsumere sed etiam exterius innuere, ac per hoc iniuriam martyri facere. Vel orare pro aliquo est petere salutem eius vel accelerationē salutis, sic pro aliis defunctis oratur: & quo modo tam pro viuis quam p defunctis sit orandum, aliās multa à multis scribuntur, præsertim à Gersonē in multis suorum operum tractatibus & sermonibus. Orare autem & deprecari differunt secundum Iaco. de Valen. Psal. 16. Nam orare est aliquid perire indifferenter. Sed deprecari est ab aliquo malo petere liberari.

ORARE FICTE dicitur is qui illud pro quo orat neque vult nec desiderat.

ORATIO dicitur quasi oris ratio, & est triplex (vt notat Brulefer di. 17. qu. 4. lib. 4.) quædā logica, alia rhetorica, alia theologica. Prima est vox complexa significatiua ad placitum Rhetorica dicitur qualibet propositio dissuasiva vel persuasiva, qua persuadetur, quæ præponitur ab aliquo Rhetore facta alicui principi. Alia est theologica, & est quidam sapor mētis in Deum terminatus. Et de hac oratione dupliciter loq possumus, vt scribit Tho. Argen. di. 23 li. 4. Vno modo vt est publica conueniens alicui ex officio. Alio modo vt est priuata cōueniens alicui ex merito vitæ. Primo modo, oratio boni Laici non est efficacior quā mali sacerdotis: quia sacerdos dicens orationem, qua confert sacramentum vñtionis extreme &c. quæ oratio sibi conuenit ex officio, orat enim in persona totius Ecclesiæ, & ideo vt sic oratio est efficacior oratione cuiuscunq; Laici, qui orat tanquam persona priuata & singularis. Licet secundo modo, oratio boni Laici efficacior esse solet. Vide ad hoc Gabrielem lect. 62. canonis.

ORATIO secundum Sanctum Bonu. di. 15. lib. 4. capitur tripliciter: propriē, communiter, & communissimē. Propriē oratio est ascensus ad Deum ad aliquid degustādū vel impetrandū vel exolendū. Cōmuniter verō oratio dicitur secundum qđ comprehendit omnem actum cōtemplatiuē ad Deum relatū. Cōmunissimē secundum

eundem quod dicitur. Non cessat orare, qui non cessat benefacere in Glo. 1. ad Tim. 5.

ORATIO variè à multis describitur. Vnde Alexan. parte 4. q. 88. multas orationis diffinitiones recitat verbaliter differentes secundum sententiam satis concordantes, quas & vide apud Gabr. lectio. 61. canonicis. Damasce. li. 3. cap. 24. ita diffinit. Oratio est ascensus intellectus ad Deum. Cui consonat illa Augu. in serm. de oratione & ieiunio. Oratio est pius mentis affectus in Deum directus. Dicitur affectus pius secundum Brulef. distin. 17. qu. 4. lib. 3. id est actus affectandi vel affectionis & pius à pietate. Pietas autem capitur pro cultu diuino completo fide, spe, & charitate. Ex quo sequitur, quod nulla oratio est propria oratio nisi fulciatur fide, spe, & charitate. Oratio enim est quædam avis pulcherrima emissa ab arca Noe ecclesiæ, & quando est bene ordinata, retulit ramum oliuæ virentem. Vnde duæ sunt alæ, scilicet fides & spes, & sine his non potest volare Charitas autem est uita orationis, quia mortua est sine ipsa, etiā ornata pulcherrimis plumis, scilicet humilis & subdita, reuerens & deuota. Item Pagani & infideles non possunt orare quādiu sunt tales, quia oratio est pietas complectens cultum diuinum totum, id est fidem, spem, & charitatem. Vnde licet Idolatræ colendo idola, petunt multa à dijs suis, tamen non orant, quia oratio est affectus pius, & oportet quod sit charitate formatus. Item Iudæi licet multa petant à Deo, permanentes in perfidia sua; non possunt orare, quia non possunt habere affectum pius: nec demones & damnati possunt orare, quia licet habeant fidem & spem, non tamen formatam, nec timent timore seruili, sed horribili. Nec uiatores in Ecclesia Christi quamdiu sunt in peccato mortali, orant proprie loquendo. Pater, quia non pie orant, quia pietas complectitur spem, fidem & charitatem, quia sunt sicut ligna arida & sicca non animata. Vnde differentia est inter petere & orare (ut idem Brulef. scribit) hinc bene tales possunt petere, sed non orare: quia omnis qui orat, petit, sed non conuerso, nisi dicere velis quod alia sit oratio informis, & ista est

sine charitate. Alia formata charitate, & quamdiu homo est in peccato, non potest orare. Vnde periculosum est (ut ait Brulef.) accipere elemosinas, & bona ad orandum, ut faciunt religiosi & sacerdotes: quia sunt fures & latrones, quia Misericordie eorum & orationes nihil valent, quantum ad opus operantis, siue ad meritum personale. Secus quantum ad opus operatum. Iusti verò & bene dirigentes affectum suum pius in Deum, proprie orant. Vnde omnes sancti & ipse Christus propriissime & sine intermissione pro nobis orant. Orationes itaque siue preces creaturæ nunquam sunt Deo gratæ, nisi sit in gratia. Probatur & per illud Gen. 4. Respexit Dominus ad Abel & ad munera eius. Ad Cain autem non respexit, nec ad eius munera. Vnde Esa. 1. Cum multiplicaueritis preces, non exaudiam: manus. vestrae plenæ sunt sanguine. Et dicitur oratio in Deum directæ, propter quod nullus homo per se potest orare aliū hominē, nec potest orare angelos nec beatos, nec uirginem gloriosam. Et licet nullus homo possit orare sanctos, potest tamen licite rogare & petere ab eis aliquid, tamē sancti orant continuè Deum pro nobis. Et oratio est ascensus mentis in Deum, sed mens in Deum non ascendit nisi purgetur. Non discrepat à superiori diffinitione illa Hugonis: cum dicit: Oratio est conuersio in Deum per piū & humilē affectū. Vel secundū Glo. super. illud, j. Thessal. vlt. Sine intermissione orate. Oratio est expressio desiderij propter bonū adipiscendum, vel malum remouendum informata per verbum exterius vel interiorius. Aliter diffinit sanctus Gregorius x. moral. dicens: Orare est amarus in compunctione gemitus, & non composita verba resonare. Cui similis est illa Hugonis: Deuotio ex compunctione procedens, quæ datur secundum statum penitentis. Itē sanct. Bernar. in quadā epistola inquit. Oratio est hominis Deo adherētis affectio & familiaris quædam & pia allocutio, & statio illuminatæ mentis ad fructum Deo quamdiu licet. Cui consonat ista sanct. Ambros. Oratio est cibus mentis, claraque alimonia suauitatis, quæ membra non honorat, sed in ornamento conuertit. Ornamenta utique morum atque

atque virtutum V Vilhel. in dinina Rhe-
tho. sic diffinit in sua generalitate. Ora-
tio est petitio. quæ ad Deum dirigitur,
vel ad personas, vel personam propter ip-
sum. Petitio autem genus est ad oratio-
nem, quæ generaliter est locutio inclina-
tiua alterius ad bonum præstandum, uel
malum remouendum. Et dicitur, incli-
natiua, non optatiua: quia non est idem,
optare & petere, multi enim optant & de-
siderant quæ non petunt, & optant vel
desiderant quæ omnino habere nolunt,
sicut viri sancti & sapientes qui multa cõ-
cupiscunt & desiderant secundum sensua-
litate, à quibus tamē se abstinēt uiriliter,
& auertunt. Qui autē petit indubitanter,
ostendit sese uelle obtinere quod petit.
Hæc V Vilhel. Ex his patet quod oratio
est actus quidē potentiæ rationalis, quæ
relatus ad Deum, quod referre in Deum
soli potentiæ rationali conuenit. Est e-
nim oratio ascensus intellectus ad Deū,
videtur & esse actus uoluntatis & affectus.
Est enim oratio secundum Augu. pius
mentis affectus in Deum directus, utrū-
que ita uidentur sanctorum diffinitiones
astruere orationem esse, uel actum intel-
lectus uel uoluntatis. De quo uideas &
Gab. lect. lxj. cano. Oratio secundum S.
Tho. 4. sent. dist. 15. Et 2. 2. q. 3. art. 4. est
oris ratio per quam nostri cordis intima
manifestamus Deo. Vel oratio est osten-
sio uoluntatis nostræ ei à quo impetrare
speramus id quod desideramus. Gerson,
parte 2. in serm. de oratione, ait: Nuncius
est oratio quæ duabus alis subnixæ est, si-
de, spe, quæ animata est charitate, & quæ
ornata est tanquam plumis uirtutū mul-
tiplicitate. Vnde quid est oratio, nisi ascē-
sio uel eleuatio mentis in Deum per piū
& humilem affectum, quo fit ut dum ora-
mus nos familiari quadam proximitate
Deo colloquimur. Multa ibi de oratio-
ne scribit, & aliās in multis locis, scilicet
de mendicitate spiritali parte prima, &
in sermone pro defunctis, parte quarta,
& in multis alijs locis, sed laconismo
gaudemus.

ORATIO quædam est purē mentalis, quædā
purē uocalis, quædam media uel mixta.
De quo uideatur Sanctus Bona. distin.
15. art. 2. q. 3. lib. 4. & Alex. parte 4. qu. 9.

memb. 2. art. 6. Et Gabr. leg. lxij. canonis.
Oratio purē mentalis est quando labia
non mouentur, sed cor ad Deum loqui-
tur. Quomodo orabat Anna. de qua 1. Re-
gum 1. dicitur. Et Glossa super illud Psal.
Exaudisti Domine deprecationem meā
dum clamarem ad te. Clamor fit ad Deū
non uoce sed corde: quia multi silentes la-
bijs clamauerunt, multi strepentes corde
aucto nihil impetrare potuerunt. Cla-
ma ergo intus ubi Deus exaudit. Oratio
purē uocalis, quando nihil cogitat in his
quæ dicit nec in generali nec in speciali:
ita quod referat intentionem ad sensum
verborum uel finem: sed cūm orat fabri-
cat castra, hoc est mente uersat inaniam, &
penitus impertinentia. Et sic mentalis
simpliciter excedit uocalem (ut inquit sã-
ctus Bonauentura.) acceptiorque est Deo:
ut uult Gerson parte secunda, de sollicitu-
dine Ecclesiasticorum) oratio mentalis ē
uocalis. Oratio mixta in qua scilicet orat
mentaliter & uocaliter, & de ista distin-
guendū est secundum sanctum Bonauē,
ubi supra. quia aut uerba illa impediunt
affectum, quia sic inflammatus est, quod
immediatē fertur in Deum, & tali utilior
est oratio mentalis. Si autem iuuatur ui-
lior est uocalis, & multi sunt tales & ma-
ximē illi qui non sunt uiri spirituales, ad
quorum affectus prouocandos institutæ
sunt uocales orationes. Et ut idem ait: Cre-
do quod omnis sit satisfactoria: quia nul-
la est in qua non laborant uirtutes ani-
males, & quantum delectantur spiritus tā-
tum caro frequenter tabescit, & uirtutes
animales minus sunt intentæ regimini
corporis. Credo tamen (ut idem dicit) quod
illa inter ceteras est magis satisfactoria
in qua accenditur homo ad gemitū, quia
hæc est in qua Deus maximē delectatur.
Vide latius ibi sanctum Bona. Consonat
Brulef. di. 15. libr. 4. ubi ponit pro regula
quod omnis oratio uocalis requirit ora-
tionem mentalem, sed non econuerso.
Apud Deum enim non est agendum uer-
bis sed affectibus. Hinc dicitur Math. 6.
Orantes nolite multum loqui sicut E-
thnici faciunt. Et licet oratio mentalis
sufficiat quo ad Deum, qui inspector est
cordis, uilis tamen est priuata uocalis, p-
pter plures causas, quas assignant docto-
res,

res, Alexander, Thomas, & ceteri post
eos, scilicet propter excitationem interio-
ris deuotionis: propter mentis illumina-
tionem, quæ fit per uerba. Item propter
recordationem faciliorem rerum tempo-
re orandi. Vnde Glossa Mat. 6. super illud
Non apud Deum agendum est uerbis,
sed rebus, intentione cordis, affectu sim-
plici. Quarto, ppter mentis ab euagatio-
ne custodia. Quinta causa est plenior de-
biti redditio. Sexta est redundantia quæ-
dam ab anima in corpus ex vehementi
affectione ac deuotione, secundum illud
Psalm. Latatum est cor meum, & exulta-
uit lingua mea. Sæpè enim mens orantis
deuotione accensa in fletus, & suspiria in
iubilos, & uoces inconsideratè prorum-
pit. Septima causa est instructio proximo-
rū. Vnde Glossa Mat. 6. Vult Deus roga-
ri & uenerari, ut bonitas eius deriuetur
ad plurimos, & status iustitiæ seruetur a-
pud subiectos. Vide latius apud sanctum
Bonauentura distin. ultima, & Gabriel le-
stion. 42. canonis illas causas clarius ex-
plicantem & deducentem. Et cum in ora-
tione (ut scribit Paludensis distinctione.
15. quæstione quinta articulo primo li-
bro quarto) præcipue attendatur orantis
deuotio, ideo tantum debet oratio exten-
di quantum orantis deuotio potest pro-
tendi, ideo si multum potest protendi, &
oratio debet esse diuturna & proluxa. Si
autem prolixitas vel diuturnitas fastidiū
parit, non est ultra protrahenda, de con-
secratione di. v. Non mediocriter. Melius
est septem psalmos decantare cum puri-
tate, & spiritali hilaritate quàm totius
psalterij modulatio cum tristitia. Cæte-
ris ergo paribus crebris oratio melius va-
let. De prolixitate orationis exempla sūt
in Christo, in Arsenio, in beato Domini-
co, qui pluries pernoctabant in oratio-
ne. De crebritate in Bartholomæo qui
ceteris per diem & centies per noctem fle-
xis genibus orabat. De attentione & de-
uotione in monachis Aegypti, qui (ut di-
cunt in uitis Patrum) nec oscitabant, nec
spuebant psalmodizantes. Et ut idem Pa-
luden. scribit conclusionē 3. ubi supra Li-
cèt non semper actualiter debemus ora-
re, tamen in uirtute semper orare debe-
mus, quia ut dicit Glossa ad Theol. Non

cessat orare, qui nō cessat bene agere. Ho-
ris tamen & temporibus constitutis ora-
re debemus, ne intentio nostra frigescat,
ut tenentes surgere ad matutinas quicū-
que debent eas orare illo tempore. Vnde
Psalm. Media nocte surgebam ad confiten-
dum tibi, unde horam non licet præteri-
re, nec anticipare, ut nomen sit consonū
rei nisi ex causa. Et secundum hoc possūt
accusari uel excusari, qui dicunt matuti-
nas in sero, quia si hoc faciunt, ut plus
dormiant, uel propter aliam non licitam
causam accusabiles sunt. Si autem pro-
pter breuitatem nocturni & solennitatē
officij, ut quædam ecclesiæ faciunt, excu-
sabiles sunt. Latius Palu. Vnde Hugo di-
cit quod ante horam orare prouidentia
est, post negligentia. In hora obedientia
intelligendum est (inquit Palud.) quādo
hoc fit ex rationabili causa. Clerici quo-
que & beneficiati & religiosi ad horas ca-
nonicas tenentur iure diuino & huma-
no. Et propter hoc tenentur attendere
corde præcepto diuino, & si non huma-
no, quia hoc importat oratio, quæ est a-
scensus mentis in Deum. Oratio quoque
debet esse attenta (ut inquit Paludensis
conclusionē 4. ubi supra.) quantū ad uer-
ba, ut impleatur præceptum, nec ad hoc
deuotio interior requiritur quam purus
homo impetrare non potest, sicut nec in
uero baptizare. Vnde studiose & deuotè
sine sincopa & festinatione & garrulatio-
ne loco & tempore dici debet. Et ad ora-
tionem sicut ad quodlibet opus bonum
potest requiri duplex attentio) ut idem
Paluden. scribit (Vno modo ut oratio ab
intentione procedat. Alio modo ut inté-
tio continuè comitetur orationem. Pri-
mo modo requiritur attentio ad oratio-
nem tam publicam quàm priuatam, nō
solum quidem propter meritum: sed et-
iam ad uitandum peccatum, quādo ora-
tio dicitur ex præcepto. Primum patet
sic, quia nullum opus meritorium est,
nisi ex intentione procedat, aliter enim
non est opus humanum, cum homo sit
homo per rationem & uoluntatem. Si er-
go oratio debet esse meritoria, oportet
quod procedat ex intentione. Similiter
fit uicetur transgressio præcepti, quia præ-
ceptum datur hominibus, ideo oportet
quod

quod non procedat ex sola imaginatione quæ communis est nobis & brutis, sed ex deliberatione quæ requirit attentionem. Non requiritur tamen quod attentio concomitatur adualiter totam orationem, quia nec hoc requiritur in quibuscunque bonis operibus, nec est possibile propter euagationem mentis humanæ, requiritur tamen quod orans non scienter distrahat mentem ab intentione, hoc enim non potest esse sine culpa mortali vel veniali, si enim euagatio sit solum secundum actum interiorem, licet sit temeraria & grauis ex quo est à proposito, forte tamen non est peccatum saltem graue, nisi esset contemptus, quia ecclesia non habet iudicare de actibus interioribus merè: propter hoc enim non potest ea prohibere ex præcepto, propter quod si minister Ecclesiæ dicendo horas cogitet aliud, non videtur transgressor præcepti Ecclesiæ, quantum est ex natura facti. Si autem euagatio mentis sit ex hoc quod aliquis scienter se occupet in actu exteriori, qui non secum patitur attentionem orationis, tunc videtur esse culpa mortalis, & directe contra præceptum Ecclesiæ: quod habetur extra de celebratione Missarum. Dolentes ubi dicitur: discretè præcipientes in virtute sanctæ obedientiæ, ut diurnum officium pariter & nocturnum quantum eis Deus dederit, studiose pariter celebrent & deuotè. Hoc autem modo obseruant qui occupantes se in actu exteriori scienter sibi attentione subtrahente, Plura ibidem Paludensis. Debet insuper oratio (ut idem dicit) esse integra, ut nihil de ea furetur sincopando, omittendo, nimis festinando. Vnde tenetur redicere si notabiliter malè dixerit. Licet possit ei poenitentia commutari ne duplicatum dicat officiū: quia vicarius Dei potest commutare restitutionem Deo faciendam in aliquod Deo acceptius. Et ad hoc quod oratio sit meritoria secundum eundem, vel satisfactoria, vel liberatoria siue acquietatiua, requiritur quod eius attentio sit intēta. Item quod sit continuata habitu non autem actu: nisi quod spontè non euagetur mens: quia si spontè & deliberatiue euagauerit in illis, quæ tunc dicit, non uideatur acquietare, sed tenetur redicere, cum

orare sit actus mentis non oris, & sic non oratio nisi sit attentio. Hæc Paludensis. qui & de oratione & eius effectu permulta scribit, & qualis attentio habenda in oratione sit, legitur & Gersonem part. 2. de sollicitudine Ecclesiasticorum, & parte 3. tractatu de oratione & eius valore valde plura scribit. Sed quia laconismo gaudemus, te ad Gersonem remittimus qui & ibidem vult quod orans uocaliter orationem quam tenetur exoluere (quia de voluntariis non oportet repetitionem fieri) si percipit orans quod euagatur, nec attendit ad verba vel ad sententiam, si facit hoc ex inadvertentia & displicet sibi dum aduertit, nequaquam dicendus est interrompere orationem, nec ad iterationem obligatur. Plura ibi de oratione uide Gersonem & alios, & quando orationem interrompere licet, &c.

D E ORATIONIS CONDITIONIBUS, ad hoc videatur Rich. di. 15. ar. 4. q. 7. li. 4. sanctus Bona. di. 16. in dubijs literalibus, li. 4. Brulef. dist. 17. qu. 4. libro 3. Et Gabriel lectio 63. canonis. Ad hoc enim ut oratio sit impetratoria vel exaudibilis, requiruntur aliquæ conditiones, scilicet utile qui petit, petat humiliter & frequenter & bona intentione, quod est pie petere & etiam perseueranter & utilia ad salutem, quod orans sit constanter fundatus in fide. Vnde Iacobi 1. Postulet in fide, nihil hesitans. Talis autem (inquit Richardus) oratio semper exauditur in quantum homo orat pro se, quamuis non semper in quantum orat pro alijs. Vide latius ibi Richardum. Brulefer prædictis assentitur, qui vult quod oratio fiat discretè: ideo mater filiorum Zebedæi petens quod vnus filiorum sederet ad dexteram, alius ad sinistram, non fuit exaudita, quia oratio eius fuit indiscreta: vel si quis male diceret alicui. Secundò quod fiat pie, id est ad salutem, quia omnia quæ petimus, petere debemus pro salute nostra: ideo Paulus non fuit exauditus. Et multi petunt multa, qui non exaudiuntur, quia non pie id ad salutem petunt. Et illa conditio petere pie, secundum beatum Thomam distinct. 15. quarti, questione ultima, includit omnia ex parte petentis ad orationem efficacè requisita, ut sunt quæ cōfiden-

denter petat, humiliter, recta intentione ordinate, attentè. Non petit autem piè, q̄ non petit ex fide, spe, & charitate, secundum Hugonem, qui orare dicit adhære Deo fide, spe, & charitate, quare existēs in peccato mortali, non petit piè: de quo latius vide Gabrielem lectione 63. canonis. Tertiò petat perseveranter: & ista perseverantia (inquit Brulefer) debet intelligi maximè sine interruptione peccati. Quartò oportet qđ fiat iuste, id est ex gratia & charitate, & hoc est piè orare. Quinto requiritur quod fiat pro propria salute, quia aliquando persona pro qua oratur, est indigna & in peccatis: & quandoque aliquis petit cum istis conditionibus, indubitanter accipit, ut inquit Brulefer. Licet ita citò non accipiat, tamen accipit. Vnde Richardus ubi supra. Omnis oratio debito modo facta, ut dictum est, exauditur, non semper statim, sed pro illo tēpore, quo diuina misericordia exauditionem conspicit vtiliorem esse omnibus pensatis. Vnde Augustinus homel. 102. super Ioan. quāda non negantur, sed ut congruo dentur tēpore differuntur. Istas orationis cōditiones diffuse per tractat Gabriel in expositione canonis, ubi supra. Nec illud esse prætereundū cē sui, quod scribit Dominus Cardinalis Cameracen. q. 14. art. 2. lib. 1. quod in qualibet oratione à quouis uiatore, imò ab vniuersali ecclesia facta pro salute alicuius viatoris, siue pro quocunque contingenti futuro vel possibili, debet saltem habitualiter & implicite circumstantia siue cōditio diuini beneplaciti subintelligi. Patet per simile de oratione Dominica, in qua dicitur: Fiat voluntas tua. Similiter patet per exemplum de Christo, qui quādo orauit, dicens: Pater, transseat à me calix iste: subiunxit illā conditionē: Non sicut ego uolo, sed sicut tu. de qua oratione Christi paulo pōst videbitur. Ex quo sequitur (ut ibi vult Aliaco) qđ in casu aliquis licet pōt orare pro aliquo, quod scit vel saltē firmiter credit se non impetratū: ū: sicut videtur fuisse oratio Christi. Nec propter hoc sequitur, quod talis oratio sit stulta uel ociosa, quia iste ad illam tenetur, & Christus facit illam in exemplum imitationis, & ad mysterium, si

cut dicunt Doctores. ideo non frustrā. Item si cui reuelaretur sua damnatio (ut idem tenet) iste potest licet, imò tenetur orare pro sua salute, & uelle se esse saluandum: quia iste ex tali reuelatione non absoluit a priori obligatione, nec post min⁹ tenet ad pcepta Dei de dilectione sui & oratione q̄ prius. Sed hoc est cōtra Greg. Arimi. In nullo autem loco congruentius oratur quā in ecclesiis, Deo consecratis, quod ostenditur per illud Psal. 77. In Ecclesiis benedicite Domino. Et Dominus. Domus mea domus orationis vocabitur. Multas ad hoc ponunt doctores rationes, quod congruentius sit ī ecclesiis orare quā alias. Vide copiose de hoc Gab. lect. 62. canonis.

ORATIONIS effectibus & ualore. Tres autem sunt effectus orationis. Primus communis est omnibus actibus charitate informatis, q̄ est mereri. Secundus effectus orationis proprius, est impetrare qđ petitur. Tercius est quem principaliter efficit, scilicet quāda spiritualis refectio mētis. Et potest addi quartus, qui est solutio debiti, ad qđ orās tenetur. De his Dominus prepositus Gabr. lect. 62. canonis. Et inter cæteras orationes, oratio dominica est efficacior, ut ostendit Rich. di. 15. ar. 4. q. 3. lib. 4. & hoc propter auctoris dignitatem. Christus enim ore suo immediatē illā fecit, & discipulos docuit, ut habetur Matth. 6. Et hoc ostendit etiam orationis sententiosa breuitas, quā multum commendat orationem uocalē. Vide ad hoc S. Bona. di. 16. in dub. lit. libro. 4. De oratione dominica per multa scriptis reliquit Gabriel lection. lxiii. canonis. Et Gerson præcipuam dicit esse orationem Dominicam de mendicitate spirituali, & tract. de petitionibus oratione dominica cōtētis, & aliis locis suorū operum. Potest insuper oratio vel meritum in triplici gradu intelligi valere alicui siue pro aliquo, secundum Scotum, quæst. 20. quotli. Vno modo specialissimè, & sic semper valet oranti quando est in gratia: ipse enim habet motum animi bonū & elicit opus bonū: iste motus & illud opus nō sic sunt alteri⁹, p̄ quo orat sicut orātis nec pōt iste ordinata volūtate sic illud alteri dare qđ nō sit suū meritū quā magis

magis tenetur ex charitate diligere seipsum quam alium; immo fortè non posset dare alteri sic, cū istud esset peccatū. Alio modo generalissimè, & sic valet toti Ecclesie, nec enim debet orans aliquem de ecclesia excludere, sed ex intentione habituali omnes includere. Tertio modo, scilicet modo medio, valet illi cui per orantem specialiter applicatur, non enim valet ei specialissimè, ut patet ex primo membro, sed nec præcise valet sibi generalissimè sicut cuiusque, tunc enim frustra in Ecclesia essent speciales orationes assignatæ, aliæ pro viuis, aliæ pro mortuis, & iterum pro viuis aliis & aliis, puta pro benefactoribus amicis & aliis, ut patet in orationibus in Missali Romano pro diuersis assignatis, personis & statibus vel congregationibus. Frustra inquam essent illæ specialiter assignatæ, quia non plus valerent illis quam generaliter cuiusque in ecclesia. Hæc Scotus. Vide ad hoc Gabriel, lect. 26. canonis post Scotum, de valore orationis vide multa apud Gers. & alias. Sancti quoque & doctores multa de ea scripserunt, &c.

DE ORATIONE CHRISTI. Oratio ut dictū est, est ascensus mentis in Deum: & ita inferioris ad superiorem & minoris ad maiorem. Sic Christus secundum diuinitatē non orauit: quia in hoc fuit equalis patri, sed cum patre orantibus petita concedit. Sed bene orauit secundum assumptam naturam, secundum quam fuit minor patre, ut scribit Gabriel distinct. 17. quæst. vltima, artic. 3. dubio 2. (Orauit quoque Christus pro se & suis membris, quæ tamen nō simpliciter voluit, sed sub conditione, ut est illud in cruce: Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt, id est conditionaliter si conuersi pœnitentiam agerent. Per hoc possunt concordari multæ scripturæ quarum aliquæ asserunt, Christum non exaudiri, ut illud Psalm. Clamabo per diem & non exaudies; aliq̃ue asserunt semper exaudiri, ut illud Ioan. n. Ego autem sciebam, quia semper me audis. Decuit autem Christum orare, maxime in diebus carnis suæ (ut dicit sanctus Bonauen. dist. 17. lib. 3. & q. penul. idem ait

& cōcordat Brulefer, quod Christus fuit in omni petitione (qua petijt ut exaudiretur) exauditus: hoc est in omni, cō quod petijt voluntate rationis sive ratione absoluta. Non autem in omni, cō quod petijt voluntate carnis vel pietatis fuit exauditus: non enim poterat ut exaudiretur, sed ut nos exaudiremur, sicut petijt calicem a se transferri, & suis crucifixoribus condonari. Vnum ex voluntate carnis ad ostensionē naturæ assumptæ. Alterum ad ostensionem benignitatis & misericordiæ, &c. Nec oratio Christi fuit ficta (ut scribit Gabriel, ubi paulo ante.) Tum quia non fuit nisi pro eo, quod volebat appetitus sensitivus, in cuius persona orationem proposuit. Tum, quia (ut dicit sanctus Bonauentura) & modo dictum est, quia illæ orationes (licet exaudiri non sit, non tamen fuerunt frustra) quia magis fuerunt ad nostram eruditionem quam ad petiti imperationem. Similiter magis ad veritatis humanæ naturæ ostensionem, ac pietatis & misericordiæ. Etiam ad ostendendum quod erat Deo obediens & non contrarius, dum orando eum ut suum principium recognoscebat, ut dicit beatus Thomas. Item ad nostram imbecillitatis conformationem, ut non diffidamus si pericula passionum perhorremus, & per hoc spem erexit in nobis contra naturalem aduersitatis timorem. Item ut ostenderet voluntatem nostram diuinę voluntati in omnibus subiciendam, præsertim in eo quod adiunxit: Non sicut ego volo, sed sicut tu: & in hoc ordinauit charitatem in nobis, quæ affectum nostrum diuinę voluntati per omnia conatur subicere, unde magis in oratione pro nobis orauit quam pro se. Hæc Bonauentura, & post eum Gabriel, ubi supra. Et consonat Cardinalis Camera, quæst. 14. artic. 2. libro. j.

ORATOR, Græcè *πρῆψ* dicitur. Et venit ab orando, hoc est dicendo. Differunt autem orator & rhetor & declamator: sic orator est qui in iudiciis vel in concionibus agit. Rhetor qui rhetoricen proficitur. Declamator, qui aut docendi alios, aut excendendi se gratia fictam causam agit, ut in veris causis postea possit orare, quod decla

clamare dicitur. Quare declamare erit fito themate componere. Hinc actiones ipsae orationes & declamationes uocantur. Differunt & orator spiritualis & secularis, ut habet Guil. Parisiensis in De Rhetor. diuina cap. 2. & post eum scribit Gabriel lectione 3. canonis. Vnde orator secularis intendit sua oratione mouere iudicem & inclinare in partem suam, ut scilicet p. parte sua iudicet & sententiet. Orator uero spiritualis per orationem suam quam coram altissimo fundit, non intendit ipsum mouere, quem scit indubitater in ultimitate stabilitatis immobilissimum, sed potius semetipsum, vel à malo in quo est bonum, vel à bono in melius, quod est dicere, quia intendit semetipsum facere idoneum per orationem, ut ei concedatur, quod impetrare intendit, ut si petimus liberationem à malo quatinus intuitu istius petitionis malum à nobis Deus auferat. Si petimus donationem alicuius boni, ut intuitu orationis efficiamur hoc accipere digni idonei: non ut per illam orationem flectamus Deum ut nobis hoc conferat, quasi nunquam conferre uoluerit: & tunc primo uelle conferre incipiat, sed ab aeterno hoc conferre disposuit. Ad petitionem: tamen nostram factam vel faciendam tempore certo. Secus est de homine qui petitionibus uincitur, ut hoc vel illud faciat, quod nunquam facere disponit, & ita de nouo incipiat uelle facere. Hæc Gabriel ubi supra. Non tamen cum Deus disponit vel uult aliud facere, disponit in omnem euentum (ut scribit Brulefer dist. 17. q. 4. li. 3. in fine.) sed præsuppositis antecedentibus, quæ sunt bona opera, sicut disposuit nos saluare: si tamen uelimus per bona merita salutem acquirere, &c.

Ordo est parium, dispariumque rerum sua cuique loca tribuens dispositio, ut dicit Augustinus 19. de Ciuitate Dei. Si enim omnia, inquit Augustinus, essent æqualia, iam non essent ordinata: ideo dicit parium, dispariumque, ut refert Guil. Secrista dist. 20. libr. 1. & di. 44. eiusdem libri. Vnde ordo est charitatis, & dicitur ordinatus amor: ordinatur autem amor ad Deum, proximum, ad seipsum. Christus est Deus & proximus simul. Moyses simi-

liter inter Deum & proximum mediator erat. Elias denique bonum zelabat uirtutis. Hæc Gerson tractatu 9. super cantico Maria. Et ordo, ut scribit Brulefer dist. 20. quest. prima, lib. 1. potest sic describi: Ordo est habitudo prioris ad posterius, & e contra, & ubicunque est ordo, ibi est prius & posterius: & quot modis possunt dici prius & posterius, tot modis potest dici ordo. Et de ordine diligendorum, uide in dictione Diligere.

ORDO EST TRIPLEX (ut scribit sanctus Bonauentura di. 20. artic. 2. qu. 1. lib. 1.) scilicet secundum potentiam, secundum antecessionem, & secundum originem. Ordo secundum potentiam dicitur, quorum unum est superius ad aliud inferius. Et hoc potest esse dupliciter vel in loco vel in dignitate. Et hic ordo non cadit in diuinis. Vnde dicit Eusebius: In diuinis est numerus, sed non ordo. Ordo uero secundum antecessionem dicitur esse eorum, quorum unum prius est, alterum uero posterius. Et hoc dupliciter. Aut quia antecedit duratione siue tempore, aut prius naturali intelligentia siue cognitione: & hic ordo non est in diuinis, quia hoc ordo tollit æqualitatem & simultatem, quorum utrunque perfectè est in diuinis. Ordo autem secundum originem, siue secundum emanationem, est producentis ad productum. Et iste ordo est in diuinis, quia ibi est ordo principij & principij, siue producentis & producti. Et questione secunda ubi supra, dicit, quod ordo dicitur esse alicuius dupliciter, aut sicut ordinati, aut sicut rationis ordinandi. Ordo in diuinis sicut ordinati dicitur personæ patris, & filij & spiritus sancti. Sicut rationis ordinandi dicitur nature, Natura enim dicit uim productiuam, secundum quod dicit Philosophus, quod est uis insita rebus ex similibus similia procreans. In diuinis autem est ordo secundum productionem, id est, dicitur ibi ordo nature, id est naturalis originis. Vide latius ibi Bonauenturam. Nec ordo perfectionis est in diuinis, non plus quam ordo durationis: quia ubi est ordo perfectionis, ibi est magis perfectum & minus perfectum. Sed in diuinis nihil est imperfectum seu minus perfectum, sed Dei respectu aliorum à se est ordo

ordo causalitatis & ordo perfectionis. In Deo autem respectu alicuius, quod est in Deo, est ordo originis, id est aliquod originans, & aliquod originatum. Gabriel distinctione 35. quaestione 3. libro primo Astipulatur Paulus Cortesius distinctione 9. libro 1. sententiarum in fine: fatendum erit, inquit, naturae ordinem in diuinitate, statui cum semper ordo ad quodpiam principium collatione referatu, sed intelligendum est origine ordinem sine antegressione statui qui Domino Augustino auctore naturae ordo dicatur.

ORDO ALIUS EST PERFECTIONIS, alius generationis. Nam priora ordine generationis frequenter sunt posteriora ordine perfectionis, ut scribit Gabriel distinctione 26. quaest. vica. artic. 3. dubio. 2. libro 3. Vbi plura de ordine virtutum Theologicarum, dicit: & in fine ordine perfectionis: charitas est prior fide & spe, ut dicit Apostolus: Maior horum est charitas. Itē charitas est forma omnium virtutum, quae in donis creatis nullum est maius. Secus de ordine generationis: de quo plura Gabriel, & concordat Dominus Cardinalis Cameracensis quaestione vnica, 3. sententiarum articulo secundo. Sic actus fidei ordine generationis est prior actu spei & charitatis, quia non potest voluntas per actum suum tendere in obiectum, nisi cognitum per intellectum. Cognitio autem obiecti Theologici est per actum fidei, & loquendo de virtutibus Theologicis acquisitis. Nam de infusis loquendo non est inter eas ordo generationis, quia simul infunduntur. Deus enim cuius perfecta sunt opera (ut dictum est supra) perficiendo animam, simul eam perficit secundum omnes potentias, intellectum, scilicet per fidem, voluntatem, secundum duplicem eius affectionem, per spem & charitatem. Potest tamen dici, quod fides infusa est naturaliter prior alijs, propter actum eius, qui potest esse sine actu spei & charitatis, & non econuerso. Hae Gabriel, qui de acquisitis Theologicis virtutibus longior est.

ORDO QUIDAM EST (ut notat sanctus Bonaventura distinctione 44. quaestione 4. libro secundo qui respicit naturam, secundum omnem statum, & est ordo qui respi-

cit naturam, secundum statum suae corruptionis, & secundum hoc quaedam sunt de distamine naturae simpliciter, quaedam de distamine naturae secundum statum. Deum esse honorandum dicitur natura, secundum omnem statum, hominem vero adaequari homini dicitur, secundum statum suae primae conditionis. Hominem autem homini subijci, & hominem homini famulari dicitur, secundum statum corruptionis, ut mali compescantur & boni defendantur, nisi enim essent huiusmodi dominia carentia malos propter corruptionem, quae est in natura, vnus alterum opprimeret, & communiter homines viuere non possent. Non sic autem esset si homo mansisset in statu innocentiae: qui libet enim in gradu & statu suo maneret. Et secundum Gabrielem distinctione 2. quaestione vnica, articulo primo li. 3. duplex est ordo, scilicet naturae & temporis. Ordo naturae est quo posterius non potest esse sine priore, sed econuerso prius esse sine posteriore. Siue ubi unum dependet ab altero, & non econuerso. Dependens in hoc ordine est posterius, & id a quo dependet est prius: licet sint simul duratione. Sic Sol est prior radio suo, licet tempore sint coaui, quia radius dependet a Sole, & non Sol a radio: & ista prioritas seu ordo naturae uniuersaliter est inter causam & effectum. Ordo temporis est, quo vnum duratione praecedit aliud, ita quod vnum prius incipit, sicut inter patrem & filium in creaturis. Gabriel ubi supra, qui & ibidem dicit, & probat, quod inter corporis formam animationem & animati assumptionem fuit ordo naturae in verbi Dei incarnatione, praecedit enim ordinem naturae formatio corporis animationem, & animatio assumptionem. Conceptio quoque corporis Christi, animatio, & assumptio in Virgine perfecta est: non temporaliter, sed instantaneè, id est tota simul. Nam priusquam Virgo conceptum expressit, dicens: Ecce ancilla Domini, & cetera, non videtur fuisse operatio aliqua specialis ad incarnationem, sed ultimo instanti verborum corporis formatio, animatio, assumptio simul completa est. Plura de hoc ibi scribit Gabriel. Vnde Augustinus in de fide ad Petrum, ca. 15. Fir.

Firmissimè tene & nullatenus dubites, non carnem Christi sine diuinitate conceptam in utero Virginis priusquam susceperetur à verbo: sed ipsum verbum Deum suæ carnis acceptione conceptum, ipsamque carnem verbi incarnatione conceptam. Ad idem Damascenus lib. 3. ca. 2. Simul fuit caro, simul verbi Dei caro, simul animati caro, &c.

ORDO ANGELICVS secundum Magistrum distin. 9. libr. 2. & Gregorium, est multitudo cœlestium spirituum, qui inter se aliquo munere gratiæ simulantur, propter Angelos diuersorum ordinum, qui se excedunt in munere gratiæ & naturæ: ideo sequitur sicut in naturalium donorum participatione conueniunt. Ordo itaque fundatur in dono naturæ, completur autem dono gratiæ. Nam meliora naturalia disponunt ad maiora dona gratuita, ut dicit sanctus Bonauentura. Et in qualibet Hierarchia ponuntur tres ordines. In prima, secundum omnes, sunt Seraphin, Cherubin, Throni. In media & infima diuersitas inuenitur. Nam sanctus Dionysius in media ponit Dominationes, Potestates, & Virtutes. Sed sanctus Gregorius & Bernardus ponit Dominationes, Principatus, & Virtutes. Similiter in tertia Hierarchia ponit Dionysius Principatus loco Virtutum. E contra Gregorius, Virtutum ordinem ponit loco Principatus ordinis. Rationem diuersitatis ponit Gabriel distinct. 9. quæst. 1. lib. 2. quem uideri potes. Et nomina ordinum imposita sunt à donis gratiarum, quibus sese excellent. Est enim donum vnum dignius altero. Nam omnibus eminet charitas, secundum sanctum Augustinum, deinde scientia, deinde tentio. Et dona illa gratuita communia sunt omnibus Angelis. Siquidem omnes sunt beati, omnes perfectè Deo fruuntur, omnes semper videt faciem patris, omnes firma tentione adherent Deo. Et ut seruetur distinctio ordinum in nominibus ab eo dono, quilibet ordo nominatur quod in eo excellentius est, à quo tamen superiorum ordo nullus nominatur. Et primus à fruitione siue charitate nominatur: & dicitur nomine Seraphin, quod est simpliciter donum excellentissimum. Secundus, à scientia aut ratione

denominatur Cherubin: post charitatē vero excellentius donum visio seu scientia: post illud tentio correspondens spei, per quam quiescit in eo Angelicus spiritus, ut in suo bono: ideo ab illo dicitur & denominatur. Tertius Throni siue sedes, quod quætem importat. Inferiores ordines à donis nominantur, quibus feruntur in creaturas obiectiue: inter illa videtur maius donum dominari Angelis bonis: ideo primus ordo secundæ Hierarchiæ ab illo denominatur ordo Dominationum: deinde bonis hominibus principari: ultimo malis spiritibus, licet quilibet ordo suo inferiori denominetur ac principetur. Sic ergo secundus ordo nomen habet Principatus. Tertius, Potestates, &c. Angelorum autem beatorum multitudo innumera, in nouem choros seu ordines est distincta. Numerus autem supernorum cuius Deo numerabilis, nobis innumerabilis est. Et illi nouem ordines tres Hierarchias constituunt, scilicet supremam, mediā, & infimā. Et hæc copiose habentur apud sanctum Dionysium, & post eum scribit Gabriel ubi supra. Et ad singulos ordines Angelorum, secundum sanctum Bonauentura, assumuntur saluandi: quia homines saluandi possunt in via ad tantam gratiæ eminentiam eleuari, & in patria ad tantam gloriam sicut Angeli. Igitur possunt ad singulos ordines assumi: quia ubi est paritas in gloria, non est disparitas in ordine. Et (ut vult Gregorius homel. 34.) assumuntur ad singulos ordines homines terreni, ordinum officio in terris imitantes. Vnde ait: Distinctæ conuersationes hominum, singulorum agminum ordinibus congruunt, & in eorum sortem per conuersationis similitudinem deputantur. Vide latius de ordinibus Angelorum Dominum Præpositum Gabrielem distinct. 19. li. 2. & in sequentibus de Angelis, de quibus & supra dictum est.

Ordo quandoque sumitur pro modo viuendi religiosorum. & hoc modo plures sunt ordines, ut ordo sancti Benedicti, sancti Augustini, sancti Domini, &c. de quo alias dicitur. Et uideatur de his ordinibus Antoni. in summa. Vnde ordinem ingredi dicimus, hoc est religionem intrare, uel assumere talem regulam.

V u vel

vel modum viuendi monasticum vel religiosum, &c.

ORDO (ut Sacramentum) habetur & describitur à doctoribus distinct. 24. li. 4b. & ut scribit Thomas Argentin. distin. 24. libro quarto senten. Non solum in rebus naturalibus, de quibus locuti sunt Philosophi, verum etiam in rebus Ecclesiasticis, de quibus loquuntur Theologi, verè est dare ordinem: quia ubique est dare multitudinè, diuersos gradus & potestatis & dignitatis includentem: ibi est dare ordinem: sed in sancta Dei Ecclesia est dare huiusmodi multitudinem: quia huiusmodi gradualis diuersitas dignitatis & potestatis, non potest esse sine ordine. Et non solum respicit sacramentum ordinis honestatem interiorem, sed etià exteriorem, vt scribit Stephanus Brulefer distinct. 25. quæstione 8. li. 4. Vnde requiritur honestas à parte originis, nominis, corporis actionis, conditionis, & conuersionis. Propter defectum à parte originis, ineptus est filius Sacerdotis, spurius, & etiam quilibet illegitimus. A parte nominis siue famæ, inepti sunt infames, & publicè poenitentes. Propter defectum à parte corporis, inepti sunt corpore vitia ti: sicut leprosi, & epileptici, & dæmoniaci. Propter defectum à parte actionis: ut quādo incidit in peccatū enorme siue factū: vt homicidium: & propter magnum horrorem & sanguinis effusionem, siue iuste, siue iniuste fiat. Propter defectum conditionis, vt seruus: & etiam propter defectum conuersionis.

ORDO potest dupliciter accipi, vt scribit Richardus di. 24. artic. 3. q. 2. lib. 4. Vel prò ritu seu signo quo traditur potestas ordinato, vel pro ipsa potestate tradita. Primo modo ordo est Sacramentum tantum: secundo est Sacramentum & res, scilicet respectu signi prædicti, & Sacramentum rei, id est gratiæ gratum faciētis, seu augmenti eiusdem: qui dignè ordine suscipienti confertur. Et describitur sic ordo, vt habet Magister in textu distinct. 24. li. 4. Ordo est signaculum quoddam sacrum quo spiritualis potestas traditur ordinato & officium: hoc Sacramentum est sacre rei signum, quia characteris & gratiæ à Deo infusæ. Et describitur ordo hic

quantum ad actum exteriorem, cum dicitur, signaculum: & quantum ad effectum interiorem, cum dicitur, spiritualis potestas: & quantum ad illius potestatis subiectum, cum dicitur, ordinato: & quantum ad eius potestatis executionem, cum vltimò additur, & officium. Eandem etià descriptionem ponit Hugo de Sacramētis. Quidam antiquorum Magistrorum ita definiunt: Ordo est Sacramentum spiritualis potestatis ad aliquod officium in Ecclesia ordinatum. Paulus Cortesius libro quarto senten. distinctione quarta post Magistrum Senten. dicit: Ordinis sacrum signum quoddam esse senatus, quo spiritus imperium initiato tribuatur. Et ordo, vt dicit Brulefer, est ordinata potestas. Ordo secundum Scotum, est gradus eminens in Ecclesia, disponens de congruo ad actum aliquem, ad consecrationem, vel dispensationem Eucharistiæ pertinentem. Concordat Brulefer di. 24. q. 1. libro quarto. Et ordo ut est Sacramentum tantum (ut inquit Tho. Argen.) trāsīt & non manet in se formaliter: licet aliquo modo in suo effectu, scilicet in characterē, dicitur res & Sacramentum. Cuius est causa non solum significatiua, sed etiam aliquo modo dispositiua. Et sunt septem ordines, & in quolibet ordine essentit Petrus de Palude distinct. 24. quæstione 2. artic. 3. conclusionē 1. lib. 4. & Richardus eadem distinct. artic. 4. quæst. 2. & Thomas Argentin. & alij) imprimatur character distinctus & specialis, quia ordinatur quilibet ad distinctum actum. In omni quoque ordine confertur gratia: Quia Dei perfectæ sunt opera. Vide latius de hoc Petrum de Palude. Et ut idē ait: Omnis ordo ordinatur ad Eucharistiæ sacramentum. Ordo enim (ut ipse inquit) ministrorum Ecclesiæ, qui sunt mediatores inter Christum & populum: est ad faciendum vnionem populi cū Christo. hoc autem fit maxime per sacramentum Eucharistiæ, in quo Christus continetur realiter, & à nobis sumitur, unde dicitur Sacramentum unionis. Hæc autem vnio fit duplici actu, scilicet per Sacramenti confectionem, & populi dignam præparationem. In primo actu deferuiunt quatuor ordines, scilicet: Accholytatus.

Sub-

Subdiaconatus, Diaconatus, & Sacerdotium: sed differenter, quia Accolytus habet materiam consecrandam preparare in vasis non sacris, ipse vtreolum cum aqua & uino preparat, & tradit Subdiacono. Subdiaconus vero habet eam ponere in vasis sacris, in quibus fit consecratio. Diaconus vero habet eam offerre Sacerdoti ad consecrandum, & consecratum dispensare, saltem sanguinem cum uase mediantem. Consecratio autem pertinet ad Sacerdotem. In secundo vero actu in preparatione populi deseruiunt alij tres ordines, sed differenter: quia duo eorum disponunt remouendo, prohibens uel malum hominem, ut ostiarius: uel malum angelum, ut exorcista. Tertius uero, scilicet lector, preparat offerendo bonam dispositionem quo ad cognitionem ueri, & dilectionem boni: quod fit legendo prophetias de Christo, in veteri testamento contentas. Hæc Petrus de Palude. Et de actibus uel operationibus, uel officiis istorum septem ordinum, uidere potes latius apud alios circa distin. 24. scilicet, solum Bonauent. Thomam Argentum. Petrum de Palude, & Paulum Cortesium, distin. 4. & Scotum distin. 24. artic. 2. libr. quarto ubi dicit, quod non est proprius actus Diaconi legere Euangelium, & Subdiaconi Epistolam, sed isti sunt remoti & minus perfecti eorum actus. Perfectissimi autem & proprii illorum ordinum, sunt quos habet vnus immediate circa Eucharistiam dispensandam & consecrandam sicut Sacerdotium. Alius materiam eius offerendam, sicut est Subdiaconatus: uel dispensandam Eucharistiam, saltem sanguinis, & est Diaconatus, &c. Et licet sint septem ordines, est tñ vnū Sacramentum, ut scribit Thomas Argentinensis & alij, ratione finis qui est vnire fideles Christo, mediante Eucharistia, quæ est Sacramentum vnionis. Et Sacramentum ordinis licet prædicetur de quolibet ordine supradicto, tamen de solo ordine Presbyteratus prædicatur, secundum suam rationem completam: de alijs autem secundum magis & minus, secundum quam vnus ordo magis appropinquat ad ordinem Presbyteratus, & alter minus. Et ideo licet sint plures ordines, qui sunt

partes potestatiuæ huius Sacramenti, tamen Sacramentum ordinis est vnū Sacramentum & non plura. Id quod latius probat Thomas Argenti. Et isti ordines licet sic se habeant, quod semper perfectior præsupponit imperfectiorem, secundum statum Ecclesiæ, tamen huiusmodi ordo præsupponens non est simpliciter necessarius & essentialis. Nam clericus promotus per saltum non est reordinandus quantum ad illum ordinem, quem per saltum suscepit, sed solum est supplendum illud quod sibi deficit de ordinibus, quos nondum suscepit. ut declaratur extra de clerico per saltum ordinato, cap. tuæ literæ. Et idem patet distinct. 2. cap. Sollicitudo. De illis septem ordinibus potes & alia uidere Gersonem parte 2. de Sacramento ordinis. Rabanum Maurum Archiepiscopum Moguntin. in lib. de institutione clericorum, & Guil. Episcopum in rationali suo, &c. Ordo secundum Scotum li. 4. distinct. 24. artic. 3. proprie loquendo de Sacramento, non est Sacramentum, quia omne Sacramentum est signum sensibile. Sed ordo (ut dictum est) gradus spiritualis. Tamen accipiendo Sacramentum pro signo inuisibili, sicut aliquid dicitur res & Sacramentum: hoc modo potest dici Sacramentum, quia signum conuenientis gradus executioni actus debiti illi gradui. Ponit itaque ordinationem pro Sacramento uno ex septem, cuius ista secundum eum potest esse descriptio. Ordinatio est institutio alicuius in gradu Ecclesiæ præeminente, cui conuenit aliquod ministerium circa Eucharistiam exhibendam, facta à ministro idoneo certa verba proferente, & simul cum intentione debita ministerium gradus illius alicuius signo visibili representans ex institutione diuina efficaciter signans gratiam præminentem, qua ordinatus digne aliquid quod ministerium exequatur, & Episcopus & solus in sacris ordinibus est idoneus minister huius Sacramenti. Vnde Sacramentum ordinis datur, quando Episcopus dat potestatem alicui conficendi corpus Christi, & illa ordinatio uocatur Sacramentum, ut & vult Brulefer post Scotum. Similiter dicendum est de ordine Subdiaconatus, & alijs ordinibus inferioribus. Et ordines non sanctos aliquam

do ex commissione possunt conferre : vt Abbates priuilegiati. Et materia huius Sacramenti, secundum Gersonem, sunt signa visibilia cum verbis, quibus spiritalis potestas tradi ostenditur: vt in hostiis traditio clauium cum verbis ad hoc pertinentibus. In lectionibus traditio libri Prophetarum cum verbis ad hoc institutis, & sic de alijs. Gerson. Forma huius Sacramenti (vt inquit Scotus ubi supra) est illa quam Episcopi habent in suis libris Episcopaliibus. Sed in Sacerdotio videtur probabile, quod ibi sint duae formae partiales, in quarum altera conferatur potestas consecrandi Eucharistiam: in reliqua potestas absoluedi in poenitentia: & istis coniunguntur duae materiae, hoc est, duo signa visibilia propria. Formae primae traditio calicis & patenae cum hostijs est. Accipe potestatem celebrandi: secundae formae, impositio manus Episcopi super caput. Accipe spiritum sanctum, vt sic Episcopus concorditer agat summo Episcopo Christo, qui prius contulit potestatem Apostolis consecrandi & absoluedi. Seco. Ex hoc patet quomodo septem sunt ordines qui sunt institutiones in ordinibus, & illi septem dicuntur contineri sub Sacramento ordinationis, in quantum est vnum Sacramentum. Vide latius Scotum, &c. Res huius Sacramenti tantum est gratia spiritus sancti infusa, vel potestas spiritalis. Res & Sacramentum est character qui imprimitur. Gers. Quidam volunt nouum esse ordines in Ecclesia militante, sicut sunt noui ordines Angelorum in Ecclesia triumphante. Et secundum quosdam illorum, Episcopatus & Archiepiscopatus constituunt duos gradus, qui additi septem praecedentibus, faciunt nouum. Secundum alios corona vel tonsura est primus ordo & Episcopatus ultimus, & sic fiunt nouem cum septem praenominatis. Sed communis Doctorum sententia est, vt ponatur septem. De tonsura infra dicitur in littera T. Vnde secundum Richardum distinct. 24. artic. 1. qu. 2. lib. 4. dupliciter potest accipi ordo. Vno modo pro gradu potestatis ordinatae mediata vel immediate ad consecrationem corporis vel sanguinis Christi. Alio modo pro quolibet gradu potestatis respectu quarumlibet actionum sa-

crarum. Primo modo, Ordo est sacramentum, & sic Episcopatus non est ordo. Vnde nec characterem imprimit proprie loquendo de characterem, vt quidam dicunt: & praeterea vnus ordo non dependet a praecedenti quantum ad necessitatem Sacramenti, quamuis sequens de iure recipi non debeat priori praetermisso, sed si non presbyter ordinaretur in Episcopum, nihil esset factum. Secundo modo Episcopatus est ordo, non sacramentum, sed sacramentale. Et hoc modo Episcopatus ab Isidoro libro 7. Etymolog. capitu. 12. & Dionysius capitu. 7. Ecclesiasticae Hierarchiae. & a Magistro distinctione 24. libro quarto capitu. ultimo dicitur ordo. Petrus de Palude dicit, quod Episcopatus est ordo, sed non distinctus a Sacerdotio: & est Sacramentum, sed non distinctum a Sacramento ordinis, & imprimit characterem, sed non alium. Vult itaque probabiliter dici, quod Episcopatus sit ordo: propter hoc aliquando vocantur Episcopi Presbyteri, & contra, Sanctus Bonaventura parte 2. articulo 2. quaestione 3. distinctione 24. libro quarto scribit, quod Archipresbyter, Episcopus, Archiepiscopus, Patriarcha, Pontifex summus, ultra Sacerdotium non addunt ordinem, nec gradum nouum, sed solum dignitatem & officium. Vide latius ibi Bonaventuram. Nec Psalmistatus est ordo, secundum eundem, ubi supra. quaestione secunda, sed officium ordini annexum, sicut cantoratus, ut dicit Guilielmus in Rationali diuinorum. Septem igitur sunt ordines secundum communem Doctorum sententiam, scilicet Hostiarius, Lectoris, Exorcistae, Accolyti, Subdiaconi, Diaconi, & Presbyteri, quorum (ut inquit Gerson) est consecrare corpus Christi, quod est excellentissimum officiorum humanorum: & ideo supra Sacerdotium non est ordo superior, imo nec Episcopatus, nec Archiepiscopatus. Solus autem Episcopus de iure, potest ordinare seu ordinis Sacramentum conferre, ut dictum est. Vasa quoque non nisi ab Episcopo consecrantur. Haec videtur esse sententia Isidori libro Etymol. ubi ait: Episcopus summus Sacerdos & Pontifex maximus nominatur: ipse enim

enim efficit Sacerdotes & Leuitas, & omnes ordines Ecclesiasticos disponit.

ORDINIS SACRAMENTVM sex necessaria requirit, vt scribit Gerson & alij, sexum, scilicet virilem. Vnde mulier non est susceptibilis ordinis: non enim (ut vult Richardus) mulier debet tonsurari. Turpe enim est (inquit Apostolus) mulieri tonderi. Viri itaque solum ordinandi sunt, vel masculini generis homo. Requiritur & baptismus præcedens, qui etiã est fundamentum cæterorum Sacramentorum, excepto coniugio. Vnde si aliquis nõ baptizatus ordinaretur, nihil reciperet. Itẽ potestas ordinantis, quia qui non est Episcopus, ordines conferre non potest. Item intentio recta, vt scilicet ordinans intendat facere quod facit Ecclesia, & similiter ordinandus, secundum quosdã. Item materia seu Sacramentum, vt traditio libri, & similia cum forma verborũ. Item tempus seu ætas, secundum aliquos: quoniam si paruulus ordinetur etiã præcedentibus alijs gradibus, nihil reciperet: cum secundum eos in hoc Sacramento exigatur tam intentio recipientis ordinem, quã conferentis. Pauulus autem quia non habet vsum liberi arbitrij, non habet intentionem. Alij volunt quod ætas sit de congruitate, & non de necessitate huius Sacramenti: & ideo in prædicto casu paruulus secundum eos recipit characterem, nec secundum eos est reordinandus. Scotus distinctione quæstione 2. li. 4. dicit quod puer non habens discretionem, non potest recipere ordinis Sacramentum: quia non potest cum debita reuerentia recipere talem gradum, quod confertur in ordine, quamuis ordines minores posset recipere, vbi non requiritur votum continentie. Vide latius Scorum. Multa præterea sunt de honestate (ut dicit Gerson) & de congruitate, tam ex parte conferentium ordines, quã ex parte temporis, quæ reperies expresse in summa Ray. libro terzo. Ordinandi quoque (vt vult Richardus dist. 25. artic. 6. q. 2. lib. 4.) sine quacunque nota infamie esse debent, qui pluribus in rem pertractat. Et ex prædictis septem ordinibus, solum tres maiores dicuntur sacri, scilicet, ordo Subdiaconatus, ordo Diaconatus, &

ordo Presbyteratus: & hoc, ut inquit Gerson, propter dignitatem quæ inducitur ministrantibus in tribus maioribus ordinibus: oportet enim eos vouere continentiam. Vel dicuntur ordines sacri secundum sanctum Bonauentura distinctione 24. lib. 4. in explanatione textus tripliciter. Primò largè, quia sacrum exigunt ministrum, secundum illud Esaiæ 52. Mundamini, qui fertis vasa Domini. Vnde quæ contingunt res sacratas, sacri debent esse. Hinc Paulus Cortesius distinct. 4. libr. 4. suarum sententiarum, dicit: In quocunque sacrorum ordine, dum quis cæteris dux constituitur, cum in quocunque genere impudenter delinquere: si modò cum capitalis facinoris morsu initietur: ob eã quæ causam in ordinum genere ædisti, non sacri necessitate, vitæ integritatem flagitari. De congruitate igitur & honestate requiritur probitas Sacerdotis, non de necessitate Sacramenti, &c. Secundò strictè dicitur sacer ordo, vt dicit sanctus Bonauentura, quia ipsum Sacramentum dispensat, & quodammodo tractat deferendo, & alijs administrando, & sic Diaconus & Subdiaconus. Tertiò modo sacrum dicitur propriissimè, quia sacramentum conficit: & hoc conuenit ordini supremo, & ideo sacerdos appellatur. Hæc sanctus Bonauentura. Et de sacramento Ordinis hæc pauca dicta sufficiant. Legant studiosi plura apud alios Theologiarum doctores.

ORDINATVM. Scotus di. 44. lib. 1. scribit, Aliquid esse ordinatum & ordinatè fieri, est dupliciter. Vno modo ordine vniuersali, quod pertinet ad legem communem: sicut ordinatum est secundum legem communem, omnem finaliter peccatorem esse damnandum: vt si Rex statuatur quod omnis homicida moriatur. Secundo modo ordine particulari circa hoc iudicium, ad quod non pertinet lex, quia lex est de vniuersalibus casibus: de casu autem particulari non est lex, sed iudicium secundum legem, quod est conclusio legis, ut quod iste homicida moriatur. Vnde Deus (ut ibidem dicit) non solum potest agere aliter quàm ordinatum est ordine particulari, sed etiam aliter quàm ordinatum est ordine

vniversalis, secundū leges iustitiæ pōt ordinare agere, tā illa q̄ sunt præter illum ordinē, quam illa quæ sunt contra illum ordinē possunt à Deo ordinatē fieri potētia absoluta: potentia tamē ordinata nō dicitur nisi secundum ordinem legis vniversalis, nō autē secundū ordinē legis rectæ de aliquo particulari. Quod apparet ex hoc, quia possibile est Deū saluare aliquē, qui amen morietur in peccato mortali, & dānabitur: non autem conceditur ipsum posse saluare Iudā iā damnatū: nec tamen hoc est impossibile potentia absoluta Dei, quia non includit contradictiōnē. Potentia igitur absoluta potest Iudā saluare, potentia verō ordinata pōt istum peccatorem saluare licet, nunquā saluabitur sed lapidem nec potest beatificare potentia absoluta, nec ordinata. Et secundum hoc patet respectu cuius dicitur potentia absoluta in Deo, scilicet inquantū potest cōtra legē vniversalē, & nō contra legem particularē, hæc Scotus vbi supra.

ORIGO, vt dicit sanctus Bona. di. 27. in dub. li. 1. semper dicitur relatio. Pōt ergo accipi origo vel respectu creaturæ, vel respectu psonæ. Si respectu creaturæ, sic est respectu totius Trinitatis, & appropriat patri: si autem respectu personæ, sic potest accipi actiue uel passiue. Si actiue, sic est patris & filij, sed appropriat patri. Si passiue, sic filij & spiritus sancti, & appropriat filio, nō fm qđ simpliciter dicitur, sed secundū qđ origo dicit emanatiōnē p modū naturæ. Sic n. cū id sit ppiū filij, similiter & origo, secundū qđ sic accipit. Et hoc modo accipitur cū dicit Magister di. 27. li. 1. Et proprietates qua filius semper est, filij quia semper genitus est à patre, & hæc eadem dicitur filiatio, vel genitura, uel natiuitas, vel origo, vel nascibilitas, &c.

ORIGINALE PECCATUM. Videatur de hoc infra in littera P. & in dictione *Peccatum originale*.

ORTHODOXVS, id est fidelis, catholicus. Et dicuntur orthodoxi, id est rectē gloriosi, vt scribit Dominus Prepositus Gabr. lect. 24. canon. Vnde Orthodoxus, ab orthos Græcē, quod rectū Latine, & doxa gloriā, quasi vir rectæ gloriæ. Vel secundum Papiā, doxos, id est doctrina vel regula.

Vnde orthodoxus, quasi rectā regulam seu doctrinam credendo & viuendo tenens. Vnde orat Sacerdos in canone: Et omnibus orthodoxis, id est omnibus fidelibus Christianis, rectē Christi fidē ac doctrinā tenentibus. Hi. n. tantū rectē poterunt gloriari, quibus cōscientiæ testimoniū consonat de fide nō ficta, iuxta dictū Apostoli 1 Corinth. 3. Gloria nostra hæc est, testimoniū cōscientiæ nostræ, quod in simplicitate cordis & sinceritate Dei, non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conuersati sumus, &c.

OS DEI, est Dei filius, Dei patris, id est Christus Dominus. De quo Ierem. Propheta ex Iudæorum persona affatus ait: Quia os eius ad iracundiam pronocamus. Aliiter verō os Domini, sermo eius siue uisio accipitur: de quo sermone Dei Isaias Propheta 58. ait: Os Domini locutū est, hoc est uerbū, filius Dei patris, per quē omnia facta sunt. De quo in Psalm. dicitur: Verbo Domini cæli firmati sunt. Psalm. 32. Et alibi Psalm. 106. Misit uerbū suū, & saturauit eos. Et in Euangelio Ioan. 1. In principio erat uerbū. hæc Hieronym. in Epist. 1. & Gers. tract. 2. super Cantic. Mariæ dicit. Os habemus Dei patris, os filij osculū utriusq̄, quod est spiritus sanctus, os suum aperuit. Christus habens labia distillantia myrrham primā mortificationē uitiorū, curus totū oscula, quot uerbis: ipse similiter cū patre & spiritu sancto aperuit ora Prophetarū, aperuit & os p̄dicatorū & doctorū, qui sapientiam eruant, porrigentē oscula uolentibus. Dicuntur autem prædicatores os Dei, ideo q̄a separant preciosā à uili. Et paulo post dicit Gerson: Deus sicut est unus & omnium, ita unus est, multiplexq̄. Sciens itaq̄ Deus nos paruulos & balbos, uoluit instar nutricis frangere uerba sua, quibus ipse nobiscū, & nos secū intelligibiliter utriusq̄ loqueremur. Cōcessit igitur locutiones trāsumptiuas à rerū cognitarū similitudinibus assumptas, tā abundanter ut nihil inueniatur qđ nō ualeat ad ipsum trahi nominandū, quod loquendi genus appellauit Dionysius symbolicū. Hoc typo loquēdi, Deus pater habet os, ex quo filius eius increata sapientia prodijisse gloriatur. Ego, inquit, ex ore altissimi p̄-

dij, primogenita ante omnem creaturā: habet & uterum. Ego, inquit, ex utero ante Luciferum genui te.

OSCVLVM. Multiplex osculum reperitur in sacra scriptura, & sexplex, scilicet vnio- nis, amoris, reuerentiæ & honoris, recon- ciliationis & pacis, impiæ proditiōis, la- sciuiæ & procacitatis, ut scribit Gab, lect. 81. canonis. De primo dicitur Cāt. 1. Os- culetur me osculo oris sui: vbi ad literā lo- quitur de vnione uerbi cū natura huma- na. De secundo dicitur Gen. 27. Accede & da osculū mihi. fili mi, ait Isaac ad filium suū Jacob. De tertio, scilicet osculo reue- rentiæ, dicitur Luc. 7. Osculū mihi nō de- disti: hæc autem ex quo intraui, non cessa- uit osculari pedes meos. De quarto oscu- lo pacis, 1. ad Thes. vlt. Salutate fratres in osculo sancto. De quinto proditiōis, Mar. 26. Quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, dixit Iudas. De sexto dicitur, Prouer. 7. de muliere va- ga & iuvene vecordi: Apprehensum deosculatur iuuenē, & procaci vultu blā- ditur. De lasciuo osculo dicit Gers. par. 2 in Tripartito, de præceptis decalogi. cap. 13. quod omnes amplexus, oscula, & cōsimiles actus, principaliter ex luxurio- sis cogitationibus, & turpibus, & carna- libus procedentes cum consensu delibe- rato, sunt grauius delicta, tantoq; grauiora si personæ fuerint affines, aut religio- sæ, vel eiusdem sexus: & quod enormius est, si in talibus attractibus vel osculis ta- lis nō seruetur honestas, qualis in publi- co seruaretur. hæc Magister Ioānes Ger.

OSTENTATIO capitur pro iactantia & ina- ni gloria: & venit ab ostento, quod signi- ficat sapē, & cū iactantia quadā ostendo, à quo descendit. Ostendo verò componi videtur ab ore & tendo, quoniam os in- id solemus extēdere quod volumus de- monstrare. Et ab ostento fit nomen ostē- tum, quod dicitur monstrum: de quo in dictione **MONSTRVM** videatur. Et ostentatio (vt scribit Paulus Cortes, lib. 3. sua- rum sent. dist. 8.) malum capitale nomi- natur, si dolose aut cum alterius iactura fiat. Consultit Gerson part. 3. tract. de di- uersis tentationibus diaboli, quod si ma- lum opus quisquam fecerat, ne ostendat in patulo & aperto, ne alijs occasionem

peccandi det. Si verò opus bonum, & pu- tat quod cæteri malum hoc iudicent, vel noscit quod alij malè iudicent: si non est necessarium ad salutem, intermit tendū est. Si autem ad bonum alterius, vel pro- pter inanem gloriam ostendi & manife- stari potest ad salutē alterius: nec in hoc quisquā se laudare debet. Hinc cōcludit Gerson, quare nequaquam optare quis debet, vt in eo quod agit bono, ab alijs commendetur: neque multò minus suā debet depromere, prædicareq; laudem, vel etiā procurare vt hoc fiat ab alijs, sed totum Deo relinquendū est, qui de nihi- lo nouit operari ingentia. Frequenter nā que videmus quo amplius suam quis o- stentare querit innocentiam, aut propriū bonum in aliorum notitiam ducere, eò minus ab alijs estimatur & curatur. Lon- gè etiam minus tum sibi, tum cæteris apud Deum proficit. Hæc Magister Ioan- nes Gerson Cancell. Parisiē. &c.

De littera P.

ABVLM, idem est quod ci- bus, & propriè pecudum, & aliorum brutorū herbaceus, fœniceus, paleaceus, vel stra- mentatius cibus est: sed ca- pitur pro quocunque cibo, etiam pro cibo spiritali, quo homines pascun- tur. Vnde Dominus ad sanctum Pe- trum dixit: Pisce oues meas: pisce verbo & exēplo, pisce subsidio, pisce verbo præ- dicationis doctæ, pisce exemplo conuer- sationis sanctæ, pisce subsidio charitatis piæ. Quisquis hoc modo (vt scribit Ger- son part. 2. in serm. facto in consilio Re- mensi, Dominica 2. post Pascha) pauerit oues suas triplici pabulo salutari, verus, imitator censendus est, pastoris boni im- plens sententiam Christi, quum dicit Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis, &c.

PACIFICVM & pacifica, oblationes sunt, & vocabantur quæ spontè offerebantur pro gratiarum actione, siue pro præcedē- tis voti impletionē, siue pro spontanea & voluntaria deuotione. De qua vide in dictione **SACRIFICIUM**, &c.